

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

Ježíšova blahoslavenství a osobnost sociálně-pastoračního pracovníka

Jarmila Hradecká

Katedra filosofie a teologie

Vedoucí práce: Dr. Ing. Ladislav Heryán, Th.D.

Studijní program: Sociální práce, 6141R030

Studijní obor: Pastorační a sociální práce

Praha 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem *Ježíšova blahoslavenství a osobnost sociálně-pastoračního pracovníka* napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze 1. 11. 2015

Jarmila Hradecká

Poděkování

Upřímně děkuji Dr. Ing. Ladislavu Heryánovi, Th.D. za odborné vedení bakalářské práce, ochotu, pomoc, připomínky a doporučení při psaní mé bakalářské práce.

„Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorného srdce; a naleznete odpočínutí svým duším. Vždyť mé jho netlačí a břemeno netíží.“ (Mt 11,29-30)

Bibliografická citace

Ježíšova blahoslavenství a osobnost sociálně-pastoračního pracovníka [rukopis]: bakalářská práce/Jarmila Hradecká; vedoucí práce: Ladislav Heryán Praha: Evangelická teologická fakulta, Univerzita Karlova, 2015, 61 s.

Anotace

Bakalářská práce „*Ježíšova blahoslavenství a osobnost sociálně-pastoračního pracovníka*“ se zabývá Ježíšovými blahoslavenstvími a jejich praktickým dopadem na osobnost a jednání sociálně-pastoračního pracovníka. Jádrem práce tvoří biblická exegeze celku Ježíšových blahoslavenství (Mt 5,1-12) podle různých komentářů k Matoušovu evangeliu. Jejich biblická interpretace je shrnuta v kapitole nazvané Celkové shrnutí. Z biblické exegeze je následně odvozena praktická aplikace. Z každého blahoslavenství vyplynulo několik podnětných výzev a inspirací pro sociálně-pastoračního pracovníka, jejichž výčet není uzavřen, protože Boží slovo formuje a inspiruje každého člověka zcela individuálním způsobem. Nejdůležitějším praktickým dopadem Ježíšova poselství na osobnost a jednání pomáhajícího pracovníka zůstává jeho vnitřní proměna v duchu Ježíšova poselství, dozrávání k ryzímu lidství, k obrazu Ježíše Krista.

Klíčová slova

Ježíš Kristus, Ježíšova blahoslavenství, sociálně-pastorační pracovník, Boží království, osobnost, chudoba, tichost, spravedlnost, čisté srdce, Boží pokoj.

Abstract

Bachelor thesis „The Beatitudes of Jesus and the personality of the socio-pastoral worker“ focuses on Jesus' Beatitudes and their practical impact on the personality and conduct of socio-pastoral worker. The core of the work consists of biblical exegesis of Jesus' beatitudes (Mt 5,1-12) according to various commentaries on the Gospel of Matthew. Their biblical interpretation is summarized in the section entitled Executive Summary. Practical applications are then derived from the biblical exegesis. Each of the Beatitudes showed some stimulating challenges and inspirations for socio-pastoral workers, the list of which is not definite, because God's word forms and inspires each person in its individual way. The most important practical impact of Jesus 'message for the personality and actions of helping worker remains its internal transformation in the spirit of Jesus' message, growth to the fullness of being and to the image of Jesus Christ.

Key words

Jesus Christ, Beatitudes of Jesus, socio-pastoral worker, the kingdom of God, personality, poverty, silence, justice, pure heart, peace of God.

Obsah

Úvod	9
1. Ježíšova blahoslavenství	11
2. Text (Mt 5,1-12) a jeho vymezení.....	12
2.1 Vymezení textu	12
2.2 Text	12
3. Kontext.....	14
3.1 Vzdálený kontext	14
3.2 Blízký kontext.....	14
4. Struktura jednotlivých blahoslavenství.....	15
5. Výklad textu	16
5.1 Výklad jednotlivých blahoslavenství.....	17
5.1.1 „Blahoslavení chudí v duchu, neboť jim patří nebeské království.“ (Mt 5,3)	18
5.1.2 „Blahoslavení plačící, neboť oni budou potěšeni.“ (Mt 5,4)	21
5.1.3 „Blahoslavení tiší, neboť oni dostanou za úděl zemi.“ (Mt 5,5).....	23
5.1.4 „Blahoslavení, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni.“ (Mt 5,6).....	24
5.1.5 „Blahoslavení milosrdní, neboť jim se dostane milosrdenství.“ (Mt 5,7)....	27
5.1.6 „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha.“ (Mt 5,8)	29
5.1.7 „Blahoslavení tvůrcové pokoje, neboť oni budou nazváni ‚Boží děti‘.“ (Mt 5,9)	31
5.1.8 „Blahoslavení, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jim patří nebeské království. Blahoslavení jste, když vás budou kvůli mně proklínat, pronásledovat a vylhaně vám přepisovat každou špatnost; radujte se a jásejte, neboť vás čeká v nebi velká odměna. Tak přece pronásledovali proroky, kteří byli před vámi.“ (Mt 5,10-12)	33
6. Celkové shrnutí	38

7. Dvě interpretace Ježíšových blahoslavenství.....	42
8. Co jsou vlastně blahoslavenství?	44
9. Souvislosti mezi blahoslavenstvími a sociálně-pastorační prací	45
9.1 Osobnost sociálně-pastoračního pracovníka	45
10. Aplikace jednotlivých blahoslavenství	48
10.1 „Blahoslavení chudí v duchu, neboť jim patří nebeské království.“ (Mt 5,3)	48
10.2 „Blahoslavení plačící, neboť oni budou potěšeni.“ (Mt 5,4)	49
10.3 „Blahoslavení tiší, neboť oni dostanou za úděl zemi.“ (Mt 5,5)	50
10.4 „Blahoslavení, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyčeni.“ (Mt 5,6)	51
10.5 „Blahoslavení milosrdní, neboť jim se dostane milosrdenství.“ (Mt 5,7)	52
10.6 „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha.“ (Mt 5,8).....	53
10.7 „Blahoslavení tvůrčové pokoje, neboť oni budou nazváni ‚Boží děti‘.“ (Mt 5,9)	54
10.8 „Blahoslavení, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jim patří nebeské království. Blahoslavení jste, když vás budou kvůli mně proklínat, pronásledovat a vyhaně vám připisovat každou špatnost; radujte se a jásejte, neboť vás čeká v nebi velká odměna. Tak přece pronásledovali proroky, kteří byli před vámi.“ (Mt 5,10-12)	55
11. Ježíšova blahoslavenství jako aktuální výzva	57
12. Závěr	58
Seznam použité literatury	59

Úvod

Ježíšova blahoslavenství odpovídají na otázku, jaký má být sociálně-pastorační pracovník a obecně každý člověk. Tato otázka je bytostně lidská a stále aktuální. Jsem přesvědčena o tom, že si ji v životě klade každý člověk. Jednou z možných odpovědí na výše uvedenou otázku je právě cesta blahoslavenství, cesta následování Ježíše Krista.

Název bakalářské práce zní: „Ježíšova blahoslavenství a osobnost sociálně-pastoračního pracovníka“. Toto téma jsem si zvolila na základě svého zájmu, protože Ježíšovými blahoslavenstvími jsem stále znovu oslovována a myslím si, že je velmi aktuální v dnešní době. Jako absolventku sociálně-pastoračního oboru mě zajímá především možný praktický dopad Ježíšových blahoslavenství na osobnost a jednání pomáhajícího pracovníka.

Bakalářská práce si klade následující otázky: Jaký má být sociálně-pastorační pracovník formovaný a inspirovaný Ježíšovými blahoslavenstvími? Jaké aktuální výzvy může objevit v Ježíšově poselství?

Cílem mé práce je nalézt odpověď na výše uvedené otázky, která vychází z exegeze Ježíšových blahoslavenství pomocí komentářů, proto biblická exegeze tvoří jádro práce. Prvním krokem je srozumitelný výklad Ježíšových blahoslavenství za pomoci exegetických pravidel jeho výkladu a za použití příslušné literatury (komentářů). Potom následuje celkové shrnutí hlavních myšlenek exegeze a představení dvou možných interpretací Ježíšových blahoslavenství. Dále se zabývám otázkou, co jsou vlastně blahoslavenství. V následujících kapitolách předkládám souvislosti mezi Ježíšovými blahoslavenstvími a sociálně-pastorační prací, dále pak stručné vymezení osobnosti sociálně-pastoračního pracovníka pomocí poznatků z oblasti psychologie.

V druhém kroku své práce se zamyslím nad praktickým dopadem jednotlivých blahoslavenství na osobnost a jednání současného sociálně-pastoračního pracovníka. Z každého blahoslavenství jsem vyvodila několik podnětných výzev a inspirací, jejichž výčet není uzavřen, neboť Boží slovo je nevyčerpatelným pokladem moudrosti a poznání.

Ve své práci jsem použila metodický postup, který spočíval nejprve ve studiu a srovnávání exegeze jednotlivých Ježíšových blahoslavenství v různých

komentářích. Potom jsem vlastní exegezi napsala a z jejích závěrů vyvodila praktickou aplikaci. V praktické části své práce jsem vycházela především z odborné literatury k tomuto tématu a z vlastní zkušenosti věřícího člověka a absolventa sociálně-pastoračního oboru. V následujících kapitolách se tedy dočteme o Ježíšových blahoslavenstvích, která jsou a zůstanou stále aktuálním pozváním a výzvou od Boha určenou každému člověku.

Jako synonyma k pojmu sociálně-pastorační pracovník používám slovo pomáhající pracovník.

1. Ježíšova blahoslavenství

Ježíšova blahoslavenství jsou součástí Ježíšova horského kázání, někdy označovaného za Magnu chartu křesťanské mravnosti. Navazují na starozákonní přísliby, které Bůh dával člověku počínaje Abrahámem a k jejichž naplnění došlo v osobě Ježíše Krista. Blahoslavenství ukazují Ježíšovu osobnost a nový životní styl, který na prvním místě on sám žije. Tak charakterizují opravdový křesťanský život a odhalují člověku poslední cíl jeho jednání: věčnou blaženost, Boží království.¹ Blahoslavenství odpovídají na vrozenou touhu člověka po štěstí, kterou Bůh vložil do lidského srdce, aby ho přitahoval k sobě, a kterou může naplnit jen on sám.² „Ježíšovo kázání na hoře bývá nazýváno ‚nejúžasnějším drahokamem v koruně Ježíšova učení‘. Je to ‚Králov manifest‘ a ‚Magna charta Království‘, nejúžasnější kázání, jaké kdy bylo prosloveno.“³ Britský komentátor a profesor teologie Alexander Balmain Bruce, o tomto kázání napsal: „Zde se ocitáme velmi blízko nebe.“⁴

¹ Srov. KKKC 1716-1717

² Srov. KKKC 1718-1719

³ GUMBEL, Ježíšův životní styl, s. 9.

⁴ Tamtéž, s. 9.

2. Text (Mt 5,1-12) a jeho vymezení

V následující kapitole popisuji vymezení textu z hlediska jeho umístění v Matoušově evangeliu a následně přímo cituji Ježíšova blahoslavenství podle novozákonního překladu Ondřeje Maria Petru.

2.1 Vymezení textu

Ježíšova blahoslavenství (Mt 5,1-12) tvoří úvodní a zároveň nejdůležitější část Ježíšovy programové řeči o Božím království. Ježíš v ní objasňuje, komu patří Boží království a kdo je díky tomu skutečně šťastný, blažený, blahoslavený. Jeho řeč je provokující, protože obrací naruby všechny zákonické a lidské představy o tom, kdo se líbí Bohu a kdo ne. Láska a milosrdenství jsou pro Ježíše více než dodržování Zákona.

Pátá kapitola Matoušova evangelia obsahuje několik na sebe navazujících oddílů: oddíl prostředí (Mt 5,1-2), blahoslavenství (Mt 5,3-12), identitu Ježíšových následovníků (Mt 5,13-16), učení o Zákoně (5,17-20) a šest antitezí, ve kterých Ježíš vysvětluje základní Boží přikázání. Oddíl prostředí a oddíl blahoslavenství jsou předmětem mé exegeze.

2.2 Text

1 Když uviděl zástupy lidu, vystoupil na horu, a když se posadil, přistoupili k němu jeho učedníci.

2 Otevřel ústa a učil je:

3 „Blahoslavení chudí v duchu, neboť jim patří nebeské království.

4 Blahoslavení plačící, neboť oni budou potěšeni.

5 Blahoslavení tiší, neboť oni dostanou zemi za dědictví.

6 Blahoslavení, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni.

7 Blahoslavení milosrdní, neboť jim se dostane milosrdenství.

8 Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha.

9 Blahoslavení tvůrčové pokoje, neboť oni budou nazváni ‚Boží děti‘.

10 Blahoslavení, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jim patří nebeské království.

11 Blahoslavení jste, když vás budou kvůli mně proklínat, pronásledovat a vylhaně vám připisovat každou špatnost;

12 radujte se a jásejte, neboť vás čeká v nebi velká odměna. Tak přece pronásledovali proroky, kteří byli před vámi.“⁵

⁵ Nový zákon v překladu Dr. Ondřeje Petrá, [cit. 2015-07-11], dostupné na: <http://www.obohu.cz/bible/index.php?styl=OP&k=Mt&kap=5>.

3. Kontext

Ve třetí kapitole se zabývám vzdáleným a blízkým kontextem, protože celý kontext je důležitý pro pochopení smyslu Ježíšových blahoslavenství.

3.1 Vzdálený kontext

Vzdálený kontext je tvořen událostmi, které popisují počátek Ježíšovy veřejné činnosti ve 3. a ve 4. kapitole Matoušova evangelia (Mt 3,13-4,22). Ježíš nejprve přijímá křest od Jana Křtitele, potom následuje pokušení na poušti, které Ježíš třikrát odmítá, a nad ďáblem vítězí silou Božího slova. Po této zkoušce začíná Ježíšovo veřejné působení, nejprve v Galileji (zemi pohanů).

První slova, která Ježíš káže, zní: „Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské.“ (Mt 4,17)⁶ Tuto větu lze také nazvat sumarizací radostné zvěsti. Boží království se přiblížilo. Bůh splnil své sliby, které dával člověku počínaje Abrahámem (Ga 3,6-9).

Potom následuje odstavec, který popisuje povolání prvních učedníků: Šimona (Petra) a Ondřeje, Jakuba a Jana (syny Zebedejovy). První učedníci, které si Ježíš vyvolil, byli lidé prostí a nemajetní. Pravděpodobně měli i své rodiny, ale dokázali opustit všechno a bezvýhradně následovat Ježíše. Samotná Ježíšova blahoslavenství jsou v dalším kontextu v 5. kapitole rozvíjena Ježíšovou tezí o dovršení Zákona a Proroků (Mt 5,17-20) a šesticí tzv. antitezí: o zabití, o cizoložství, o rozluce, o přísaze, o odplatě a o lásce k nepřátelům (Mt 5,21-48).

3.2 Blízký kontext

Textu bezprostředně předchází souhrnný popis Ježíšovy veřejné činnosti v Galileji (Mt 4,23-25). Ježíš prochází galilejskými městy a vesnicemi. Sám jde za lidmi, protože všem chce přinést evangelium o Božím království. Jeho slova doprovází mocné činy (zázraky): uzdravování nemocných, postižených rozličnými neduhy a trápeními, posedlých a ochrnutých. Ježíš udivuje a přitahuje zástupy lidí, protože káže s mocí a silou. To je hlavní důvod, proč ho následují velké zástupy lidí.

⁶ Pro všechny ostatní citace z Písma sv. použita Bible, Český ekumenický překlad, 1995.

4. Struktura jednotlivých blahoslavenství

Všechna blahoslavenství mají společnou strukturu, protože se skládají ze tří částí:

1. blahoslavený (řecky makarios), stav absolutního štěstí jako následek toho, že člověk je zasažen Bohem,
2. situace nebo postoj člověka (např. „chudí v duchu“),
3. způsob, jakým je člověk zasažen Bohem (např. „jejich je království nebeské“).⁷

⁷ Viz HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 1.

5. Výklad textu

V této kapitole se zabývám biblickou exegezí Ježíšových blahoslavenství pomocí komentářů k Matoušovu evangeliu. Nejprve se zaměřuji na interpretaci prvních dvou veršů, protože navozují bezprostřední situaci, ve které se Ježíšovo kázání odehrává. Jedná se o oddíl prostředí (Mt 5,1-2).

Mt 5,1: Když uviděl zástupy lidu, vystoupil na horu, a když se posadil, přistoupili k němu jeho učedníci.

Když uviděl zástupy lidu, vystoupil na horu,

„Umístěním Ježíšova kázání na horu se evangelista Matouš snaží evokovat biblické představy o horách jako místech Božího zjevení a o hoře Sinaji jakožto místě, kde Bůh zjevil svou vůli Izraeli.“⁸ Matoušovo evangelium bylo napsáno pro židokřesťany. Dříve než se stali křesťany, jejich učitelem byl Mojžíš, proto vše důležité se děje na hoře. Hlavní rozdíl mezi Mojžíšem a Ježíšem je v tom, že Ježíš sám učí, Mojžíš pouze Boží zákon přijímá a následně zvěstuje lidem.⁹

a když se posadil,

Sezení bylo pro starověk výrazem důstojnosti. Seděli např. vládci, soudcové, učitelé; zatímco poddaní, souzení nebo žáci před nimi stáli. Vsedě vyučovali také zákoníci. Tímto postojem těla tedy vyjadřovali, že s plnou platností vyhlásují Boží zákon, zvěstovaný skrze Mojžíše.¹⁰

přistoupili k němu jeho učedníci.

Pojem učedníků byl převzat z židovské praxe, protože také rabíni měli své žáky. Na určitém počtu učedníků Matouš nestaví, ale ponechává ho v jisté otevřenosti. Učedníci jsou pro něho ti, kdo Ježíše obklopí jako jeho družina a naslouchají jeho učením.¹¹

⁸ HARRINGTON, Evangelium podle Matouše, s. 104.

⁹ Srov. HARRINGTON, Evangelium podle Matouše, s. 104.

¹⁰ Viz HÁJEK, Evangelium podle Matouše, s. 73.

¹¹ Srov. Tamtéž s. 73.

Mt 5,2: Otevřel ústa a učil je.

S podobnými slavnostními obraty se často setkáme ve Starém zákoně, případně u antických autorů. Ježíšova řeč se tak pozvedá nad obyčejnou úroveň lidských rozprav.¹²

Podle prvních dvou veršů 5. kapitoly Matoušova evangelia (Mt 5,1-2) to vypadá tak, že si Ježíš nejprve prohlédl zástup lidí, vzal stranou učedníky a začal k nim promlouvat o tom zástupu. Určitě je v zástupu spousta lidí, kteří táhnou jen za senzací, ale dívejte se na ně s úctou. Jsou to šťastní a úctyhodní lidé, protože jsou pozváni do Božího království.¹³

5.1 Výklad jednotlivých blahoslavenství

Od 3. verše začínají jednotlivá blahoslavenství. Blahoslavenství jako celek (Mt 5,3-12) obsahují osm blahoslavenství formulovaných ve 3. osobě množného čísla („Blahoslavení chudí v duchu“). Poslední osmé blahoslavenství je dále rozvedeno ve v verších Mt 5,11-12 a formulováno tentokrát ve 2. osobě množného čísla („Blahoslavení jste...“). První a osmé nabízejí tutéž odměnu („neboť jejich je království nebeské“). Čtvrté a osmé blahoslavenství zmiňují „spravedlnost“ jako podmínku vstupu do Božího království.¹⁴

Literární forma blahoslavenství je známa z hebrejské Bible, zejména v mudroslovných spisech. Žalm 1 je v podstatě rozšířeným příkladem formy blahoslavenství, v níž je někdo prohlášen za ‚blahoslaveného‘ či ‚šťastného‘: „Blaze muži, který se neřídí radami svévolníků.“ (Žl 1,1)¹⁵

V řeckém světě se pojmu makarios (blahoslavený) užívá prvotně pouze v souvislosti s bohy, neboť nejsou dotčeni strastmi pozemského života. Dále o lidech, kteří již zemřeli, protože jejich štěstí nehrozí žádná pohroma, jedná se o trvalý stav. Řecké makarismy jsou tedy výrazem stesku po štěstí v tomto pozemském životě. V novozákonním pojetí se jedná o určitý druh blahopřání, gratulace těm, kteří jednají

¹² Srov. HÁJEK, Evangelium podle Matouše, s. 73.

¹³ Srov. MRÁZEK, Evangelium podle Matouše, s. 56.

¹⁴ Srov. HARRINGTON, Evangelium podle Matouše, s. 104.

¹⁵ Srov. Tamtéž, s. 104.

dobře v těžké životní situaci. Tito lidé jsou prohlášeni za blahoslavené a je jim slíbena odměna; takovým patří Boží království.¹⁶

Nejnápadnější odchylka novozákonních blahoslavenství od mudroslovných knih je v načasování odměny. Mudroslovné knihy předpokládají, že ctnost nebo dobré jednání bude odměněno v přítomnosti, kdežto novozákonní blahoslavenství zaslubují plnost života v Božím království. Novozákonní blahoslavenství jsou tedy v první řadě eschatologická, i když předpokládají určitou odměnu již nyní (např. „dostanou zemi za dědictví, uzří Boha“).¹⁷

5.1.1 „Blahoslavení chudí v duchu, neboť jim patří nebeské království.“ (Mt 5,3)

V prvním blahoslavenství, zvěstovaném především chudým v duchu, Ježíš ohlašuje, že nastává eschatologický obrat předpovězený prorokem Izajášem: „Duch Panovníka Hospodina je nade mnou. Hospodin mě pomazal k tomu, abych nesl radostnou zvěst pokorným, poslal mě obvázat rány zkroušených srdcem, vyhlásit zajatcům svobodu a vězňům propuštění, vyhlásit léto Hospodinovy přízně, den pomsty našeho Boha...“ (Iz 61,1-2) Na slova proroka Izajáše naváže Ježíš v Lukášově evangeliu na samém počátku veřejného působení svým programovým prohlášením: „Duch Hospodinův je nade mnou, proto mě pomazal, abych přinesl chudým radostnou zvěst; poslal mne, abych vyhlásil zajatcům propuštění a slepým navrácení zraku, abych propustil zdeptané na svobodu, abych vyhlásil léto milosti Hospodinovy.“ (Lk 4,18-19) Všechno je tedy naopak, protože vlády se ujímá Bůh.¹⁸ V Ježíši Kristu se naplnily všechny naděje na proměnu údělu chudých, jejich životy a osudy tak dostaly nový a hlubší smysl.

Blahoslavení chudí v duchu,

První blahoslavenství vybízí k zamyšlení nad otázkou: Kdo jsou chudí v duchu a co znamená být chudý v duchu?

Dle exegety Jiřího Mrázka jimi může být velmi široká škála lidí, do které můžeme zařadit ty, kteří se pro Krista a pro duchovní hodnoty všeho vzdali, ale současně i ty, kteří zpackali svůj život a neví si rady, ocitli se na samém dně. Ty, kteří

¹⁶ Srov. HÁJEK, Evangelium podle Matouše, s. 73

¹⁷ Srov. HARRINGTON, Evangelium podle Matouše, s. 105.

¹⁸ Srov. HÁJEK, Evangelium podle Matouše, s. 74.

mají pocit, že je toho na ně moc a na svůj život sami nestačí, lidí s duševním onemocněním, mentálně postižených. Přísně vzato chudí duchem jsou ale ti, kteří nemají vlastní duchovní bohatství; vše očekávají od Boha a spoléhají se jen na Boha. Ježíš vybízí své učedníky, aby na zástup lidí, který se kolem něho shromáždil, hleděli s úctou, neušklíbalí se, protože do Božího království jsou pozváni všichni lidé a konečný soud náleží pouze Bohu.¹⁹

Nyní objasním význam slova chudý v řeckém překladu Bible (Septuagintě). V řeckém překladu se slovo chudý dá říci dvěma různými způsoby. Slovem „penes“, což znamená chudobný; tedy člověk, který je sice chudý, ale neumírá hladu. Dále pak výrazem „ptóchos“, žebrák. Tento stav označuje extrémní chudobu. „Ptóchos“ je žebrák, který nemá vůbec nic a žije jen z milosti druhých; ve svém přežití je zcela závislý na druhých lidech; bez druhého nepřežije (např. sirotek, vdova, bezdomovec). Podle Starého zákona (srov. Dt 24,14–22) stojí takto chudý člověk pod zvláštní ochranou Boží.²⁰ Evangelista Matouš v tomto případě měl zřejmě na mysli žebráka ve smyslu řeckého slova „ptóchos“, tedy člověka, který bez pomoci druhého nepřežije. Materiální chudoba ale nevypovídá nic o postoji žebráka vůči Bohu. I žebrák může žít s vědomím, že si vystačí sám a bez Boha. Může Bohu vyčítat, vinit ho za svoji situaci, mít v srdci závist a nenávist vůči těm, kteří jsou na tom lépe než on. Úděl chudoby lze nést také se vzpourou a nenávisťně.²¹ „I chudý může být zcela vyplněn svou chudobou, ať proto, že stále myslí na bohatství a peníze, nebo proto, že je chudoba jeho pýchou. Nebeské království však patří jen tomu, kdo vnitřně není na ničem závislý: ani na majetku, ani na moci, ani na právu, ani na přednostech.“²²

Co znamená být chudý v duchu? Chudým v duchu je člověk ve svém přežití zcela závislý jen na Bohu.²³ V tomto případě jde o postoj chudoby a naprosté závislosti na Bohu, který si člověk sám svobodně volí a stále uvědomuje. Takový člověk vše očekává od Boha a prožívá svůj život s vědomím, že nemá vůbec nic; protože všechno, co má, je Božím nezaslouženým darem. „Chudý v duchu, chudý duchem, chudého ducha je tedy člověk, který je veskrze – majetkově, společensky

¹⁹ Srov. MRÁZEK, Evangelium podle Matouše, s. 57.

²⁰ Viz HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 2.

²¹ Srov. HÁJEK, Evangelium podle Matouše, s. 74.

²² LIMBECK, Evangelium sv. Matouše, s. 62.

²³ Srov. HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 2.

i svým sebevědomím chudý.“²⁴ Evangelista Lukáš slovo „duchem“ vynechává. Jeho evangelium bylo určeno především řecky mluvícím pohano-křesťanům, pro které byl výraz „chudí duchem“ těžko pochopitelný, proto ho pravděpodobně záměrně vynechal, aby nikoho nepohoršil.

Původnější se zdá být text evangelisty Matouše a též v souvislosti s označením „chudí duchem“ má své zdůvodnění.²⁵

neboť jim patří nebeské království.

Výraz nebeské království znamená spíše Boží láskyplnou vládu než území; Boží přítomnost, přebývání Boha s lidmi; plnost toho, po čem každý člověk touží a nač se těší (ve smyslu janovského zůstávání, mēnein).²⁶ Slovní spojení „jejich je království nebeské“ vyjadřuje velký protiklad, protože Boží království patří na prvním místě chudým (srov. Jk 2,5). Od prvního blahoslavenství tak Ježíš zvěstuje eschatologický obrat, který nastává. „Vyhláší, že končí status quo porušeného stvoření: ubozí a ponížení se dočkají Božího vysvoboditelského zásahu, který všechno změní.“²⁷ Boží království je přislíbeno nikoliv těm, kdo se domnívají, že na ně mají oprávněný nárok, ale těm, kdo si s ním netroufají ani počítat. Příslib je exkluzivní a odporuje smýšlení náboženské elity tehdejšího Izraele, protože Boží království patří na prvním místě chudým a poníženým. Stejná odměna („nebeské království“) patří pronásledovaným pro spravedlnost v osmém blahoslavenství: „Blahoslavení, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, nebo jim patří nebeské království.“ (Mt 5,10) Tato inkluze ukazuje, že se jedná o nejdůležitější blahoslavenství, protože ostatních šest blahoslavenství je pouze konkretizací účinků vlastnění Božího království.

Nejlepší ilustrací tohoto blahoslavenství mohou být následující verše: „Ježíš však řekl: ‚Nechte děti a nebraňte jim přijít ke mně; neboť takovým patří království nebeské.‘“ (Mt 19,14) Vztah k nebeskému království je přítomný, v protikladu k budoucím zaslíbením ostatních šesti blahoslavenství. Chudí duchem a pronásledovaní pro spravedlnost jsou již dnes vlastníky nebeského království (srov. Mt 25,34: Tehdy řekne těm po pravici: „Pojďte, požehnaní mého Otce, ujměte se

²⁴ HÁJEK, Evangelium podle Matouše, s. 75.

²⁵ Srov. MERREL, Kázání na hoře, s. 75.

²⁶ Viz HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 4.

²⁷ HÁJEK, Evangelium podle Matouše, s. 75.

království, které je pro vás připraveno od založení světa.“).²⁸ Právě chudí duchem a pronásledovaní pro spravedlnost mají mnoho společného: ve svém přežití jsou zcela závislí na Bohu. Díky bezvýhradné závislosti na Bohu mohou již nyní ve svém těžkém životním údělu zakoušet Boží přítomnost, blízkost, něhu a útěchu. Jejich největším bohatstvím je osobní vztah s Bohem, který jim pomáhá vytrvat i ve zkouškách a v protivenstvích.

5.1.2 „Blahoslavení plačící, neboť oni budou potěšeni.“ (Mt 5,4)

Klíčem k porozumění druhému blahoslavenství jsou především slova proroka Izajáše, stejně jako u prvního makarismu: „Duch Panovníka Hospodina je nade mnou. Hospodin mě pomazal k tomu, abych nesl radostnou zvěst pokorným, poslal mě obvázat rány zkroušených srdcem, vyhlásit zajatcům svobodu a vězňům propuštění, vyhlásit léto Hospodinovy přízně, den pomsty našeho Boha, potěšit všechny truchlící, pozvednout truchlící na Siónu, dát jim místo popela na hlavu čelenku, olej veselí místo truchlení, závoj chvály místo ducha beznaděje. Nazvou je ‚Stromy spravedlnosti‘ a ‚Sadba Hospodinova‘ k jeho oslavě.“ (Iz 61,1-3)

Tato prorocká slova se vztahují na Ježíše Krista, který přináší radostnou zvěst na prvním místě chudým (pokorným) a truchlícím. Ježíš svými blahoslavenstvími vědomě navazuje na Izajášovo proroctví; kde jde o veškerou zuboženost poraženého, zajatého lidu, která se projevuje chudobou, sevřeností srdce, ztrátou svobody, žalem, nářkem. Prorok Izajáš zaslíbujví vysvobození zajatým Judejcům, zatímco Ježíš naději univerzalizuje: jde mu o spásu všech lidí.²⁹

Blahoslavení plačící,

Striktně vzato, v řeckém textu se nejedná o „plačící“, ale o „truchlící“.³⁰ Pokud se budeme držet řeckého překladu, vidíme, že slovo truchlící má trochu jiný obsahový význam než slovo plačící. Sloveso truchlit vyjadřuje především zármutek, smutek, žal a vztahuje se k mezním situacím v životě člověka, kdy se lidsky nedá dělat vůbec nic, na rozdíl od slovesa plakat. Plakat může například dítě nad rozbitou hračkou, která se dá opravit, případně vyměnit za novou.

²⁸ Srov. HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 5

²⁹ Srov. HÁJEK, Evangelium podle Matouše, s. 75.

³⁰ Viz HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 5.

Dle novozákonních biblických textů se jedná především o dvě situace v životě člověka: o smrt a hřích.³¹ V Matoušově evangeliu je sloveso truchlit použito například v souvislosti s Ježíšovou smrtí: „Když Ježíš ráno prvního dne po sobotě vstal, zjevil se nejprve Marii z Magdaly, z níž kdysi vyhnal sedm démonů. Ona to šla oznámit těm, kteří bývali s ním a nyní truchlili a plakali.“ (Mt 16,9-10)

Dále pak v souvislosti s hříchem v Jakubově listě: „Umyjte si ruce, hříšníci, a očistěte svá srdce, lidé dvojí tváře! Bědujte, naříkejte a plačte! Váš smích ať se obrátí v pláč a vaše radost v žal. Pokořte se před Pánem, a on Vás povýší.“ (Jk 4,8-10)

Vidíme, že se jedná o situace, ve kterých si člověk sám pomoci nemůže. Člověk nemůže pomoci sám sobě ani druhým od smrti ani od hříchu.

Mít zármutek současně předpokládá osobní vztah ke druhému člověku. Díky osobnímu vztahu se neštěstí druhého člověka stává i mým neštěstím. Smutek ze spoluúčasti na utrpení druhého člověka je jednou z forem lásky k bližnímu. Čím více vztahů a čím hlubší vztahy k lidem člověk má, tím je zranitelnější a utrpení druhých lidí se ho více dotýká. To samé platí o hříchu.³² Smutek ze hříchu rovněž předpokládá osobní vztah s Bohem, živé společenství s ním. Člověk může být zarmoucen nad vlastním hříchem nebo nad hříchem druhého, druhých lidí. Z výše uvedeného vyplývá, že zármutek je výrazem lásky k Bohu a k bližnímu, předpokládá osobní vztah a současně vyjadřuje lidskou bezmocnost v situacích smrti a hříchu.

neboť oni budou potěšeni.

Třetí část druhého blahoslavenství vyjadřuje především eschatologickou naději. Žádný zármutek, žádné neštěstí není beznadějně a nemá konečnou platnost.³³

Poslední slovo v lidsky bezvýchodných situacích má Bůh, který utiší každý pláč a setře každou slzu s očí, jak popisuje kniha Zjevení: „Hle, příbytek Boží uprostřed lidí, Bůh bude přebývat mezi nimi, a setře jim každou slzu s očí. A smrti již nebude, ani žalu ani nářku ani bolesti už nebude – neboť co bylo, pominulo.“ (Zj 21,3-4)

Výraz „budou potěšeni“ je také prostým a výmluvným vyjádřením obratu ze Žalmu 126,5-6 a jiných starozákonních textů vztahujících se ke spáse. „Menachem“

³¹ Srov. HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 6.

³² Srov. Tamtéž, s. 6.

³³ Srov. MRÁZEK, Evangelium podle Matouše, s. 57.

(Potěšitel) je u rabínů často užívané označení Mesiáše.³⁴ Bůh ve druhém blahoslavenství se ukazuje především jako Utěšitel. Potěšuje svůj lid nejen slovy, ale i činy, kdy lidsky zoufalou situaci mění v radost. Jeho aktivita je zcela osobní. Bůh sám sebe přirovnává k matce: „Jako když někoho utěšuje matka, tak vás budu těšit. V Jeruzalémě dojdete potěšení.“ (Iz 66,13)³⁵

5.1.3 „Blahoslavení tiší, neboť oni dostanou za úděl zemi.“ (Mt 5,5)

Třetí blahoslavenství má slovní a obsahovou paralelu v Žalmu 37, který je ilustrativním textem výrazu „tiší“ (v Českém ekumenickém překladu ve verši 11 zůstal původní řecký výraz: „Ale pokorní obdrží zemi.“). Celý Žalm 37 popisuje jednání a osud spravedlivých a zlovolníků. Ukazuje, co člověk nemá konat a naopak má konat pro to, aby zůstal spravedlivým před Bohem.³⁶

¹ „Nevzrušuj se kvůli zlovolníkům, nezávid' těm, kdo jednají podle.

² Uvadají rychle jako tráva, jak zelené býlí zvadnou.

³ Doufej v Hospodina, konej dobro, v zemi přebývej a zachovávej věrnost.

⁴ Hledej blaho v Hospodinu, dá ti vše, oč požádá tvé srdce.

⁵ Svou cestu svěř Hospodinu, doufej v něho, on sám bude jednat.

⁶ Dá, že tvoje spravedlnost zazáří jak světlo, jako polední jas tvoje právo.

⁷ Ztiš se před Hospodinem a čekej na něj.

Nevzrušuje se kvůli tomu, kdo jde úspěšně svou cestou, nad tím, kdo strojí pikle.

⁸ Odlož hněv a zanech rozhořčení, nevzrušuj se, ať se nedopustíš zlého,

⁹ neboť zlovolníci budou vymýceni, ale kdo naději skládá v Hospodina, obdrží zemi.

¹⁰ Ještě maličko a bude po svévolníkovi, všimneš-li si jeho místa, bude prázdné.

¹¹ Ale pokorní obdrží zemi a bude je blažit dokonalý pokoj.“ (Žl 37,1-11)

Blahoslavení tiší,

Ze slov žalmu vyplývá, že „tichost je možná jedině v případě silného a celkového nasměrování osobnosti k Bohu. Člověk, který není zakotven v Bohu, není schopen vlastními silami čelit zlovolníkům a nespravedlnosti, a nemůže se proto

³⁴ Srov. HÁJEK, Evangelium podle Matouše, s. 75.

³⁵ Srov. HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 9.

³⁶ Srov. Tamtéž, s. 11.

vyvarovat hněvu a závisti.“³⁷ Tichost je ovoce Božího Ducha, znamením přebývání Ducha svatého v člověku: „Ovoce Božího Ducha je láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, tichost a sebeovládání.“ (Ga 5,22-23) Proto není možné ji dosáhnout pouhým lidským úsilím, nýbrž spoluprací člověka s Boží milostí, s Duchem svatým.

neboť oni dostanou za úděl zemi.

Země, kterou mají tiší dostat za úděl, ve Starém zákoně (i v Žl 37,11) měla význam zaslíbené země Izraele. Ve třetím blahoslavenství (Mt 5,5) jde o význam jednoznačně eschatologický, velmi blízký příslibu prvního makarismu.³⁸ Význam slova země je symbolický, přenesený; znamená věčný život; přebývání Boha s lidmi, v lidských srdcích a vztazích; plně zdařilý život před Boží tváří. Toto vše je paradoxně zaslíbeno bezmocným a představuje určitou provokaci pro ty, kdo sázejí na násilí a moc.³⁹

V Matoušově evangeliu je tichost nejvýznačnější charakteristikou Pána Ježíše. Ježíš současně ukazuje svým učedníkům cestu, jak tichosti dosáhnout: „Pojďte ke mně všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny, a já vám dám odpočinout. Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorného srdce. A naleznete odpočinutí svým duším. Vždyť mé jho netlačí a břemeno netíží.“ (Mt 11,28-30)⁴⁰ Ježíš těmito svými slovy zve všechny lidi, aby přijali a následovali jeho učení („učte se ode mne“), vzali na sebe Ježíšovo „jho“ (jho je v židovské terminologii metaforou pro souhrn pokynů ohledně správného způsobu života) a současně jim zaslubuje odpočinutí: pokoj srdce a věčný život.⁴¹

5.1.4 „Blahoslavení, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni.“ (Mt 5,6)

V pozadí tohoto blahoslavenství stojí Žalm 107, který líčí Boha, jak sytí hladové a žíznivé:⁴² „Žíznili a hladověli, byli v duši skleslí. A když ve svém soužení

³⁷ HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 11.

³⁸ Srov. TICHÝ, Blahoslavenství Matoušova horského kázání, In: Studia theologica, s. 9.

³⁹ Srov. MILFAIT, Teologická etika, s. 180.

⁴⁰ HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 13.

⁴¹ Srov. Tamtéž, s. 13.

⁴² Viz HARRINGTON, Evangelium podle Matouše, s. 101.

úpěli k Hospodinu, vytrhl je z tísně: Sám je vedl přímou cestou, aby došli k městu jeho sídla. Ti at' vzdají Hospodinu chválu za milosrdenství a za divy, jež pro lidi koná: Dosaďte najíst lačným, hladovým dal plno dobrých věcí.“ (Žl 107,5-9)

Téma hladu a žízně zmiňují i následující úryvky z Písma svatého: „Hle, přicházejí dny, je výrok Panovníka Hospodina, kdy pošle na zemi hlad, ne hlad po chlebu ani žížeň po vodě, nýbrž po slyšení slov Hospodinových.“ (Am 8,11)

„Nemějte starost o svůj život, co budete jíst (Mt 6,25)... nemějte tedy starost a neříkejte: co budeme jíst? Co budeme pít? (Mt 6,31)... hledejte především Boží království a jeho spravedlnost, a všechno ostatní vám bude přidáno.“ (Mt 6,33)

Blahoslavení, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti,

Hlad a žížeň vyjadřují základní životní potřeby člověka, na jejich uspokojení závisí lidský život. Ve čtvrtém makarismu jsou tyto lidské potřeby spojeny se spravedlností. Z toho vyplývá, že význam slovního spojení hladovějící a žíznící po spravedlnosti je přenesený, metaforický. Výše uvedené slovní spojení vyjadřuje něco, co člověk nezbytně potřebuje ke svému žití a přežití.⁴³ Touha po spravedlnosti musí být současně tak silná a přirozená jako touha po jídle při hladu a touha po pití při žízni.⁴⁴

Spravedlnost vyjadřuje postoj a jednání podle určité správné a platné normy. V Písmu svatém se vztahuje jednak na Boha a jednak na člověka. Boží spravedlnost znamená věrnost jeho spásné vůli a milosrdenství. Naproti tomu člověk je spravedlivý natolik, nakolik jedná podle norem Boží vůle. Touto platnou normou jsou Boží přikázání a Ježíšova blahoslavenství; tedy normy správného chování, které Ježíš sděluje lidem a na prvním místě sám žije.⁴⁵

Obecně řečeno, hladovějící a žíznící po spravedlnosti jsou ti, kteří usilovně hledají Boží vůli a snaží se ji plnit. Jejich prioritním předmětem zájmu je úsilí o spravedlnost spolu s hledáním Božího království.⁴⁶

Z výše uvedeného „můžeme vyvodit, že hlad a žížeň po spravedlnosti označují základní a silnou touhu a úsilí člověka chovat se podle Božích norem zjevených

⁴³ Srov. HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 15.

⁴⁴ Srov. Tamtéž, s. 18.

⁴⁵ Srov. Tamtéž, s. 15.

⁴⁶ Srov. TICHÝ, Blahoslavenství Matoušova horského kázání, In: Studia theologica, ročník 3, 2/ 2001, s. 8.

Ježíšem. Tato touha musí být tak silná, základní a přirozená jako hlad a žízeň, jako touha jíst a pít.⁴⁷ Stejně tak tomu bylo v Ježíšově životě. Ježíš v Janově evangeliu řekl: „Můj pokrm jest, abych činil vůli toho, který mě poslal, a dokonal jeho dílo.“ (J 4,34)

Spravedlnost v sobě obsahuje všechno, co Ježíš v horském kázání učí o správném jednání vůči Bohu, lidem a o správném odstupu vůči hmotným věcem. Slovo spravedlnost v Matoušově horském kázání je klíčové, protože uzavírá první i druhou polovinu Ježíšových blahoslavenství. Jedná se o jediný termín, který se v blahoslavenstvích opakuje, což jistě není náhoda.⁴⁸ Spravedlnost totiž v sobě zahrnuje všechny požadavky spravedlivého utváření lidského života před Boží tváří, jak zmiňuje prorok Micheáš: „Člověče, bylo ti oznámeno, co je dobré a co od Tebe Hospodin žádá: jen to, abys zachovával právo, miloval milosrdenství a pokorně chodil se svým Bohem.“ (Mi 6,8)

Hladovějící a žíznící po spravedlnosti jsou lidé, kteří usilují o spravedlnost na zemi, kteří se zasazují za mír a pokoj. Ale současně také lidé slabí a bezbranní, kterým se děje křivda a kteří trpí bezprávím.⁴⁹ Ježíš je však nemobilizuje k tomu, aby si spravedlnost zjednali vlastními silami, třeba i s použitím násilí; ale slibuje jim, že budou nasyceni (viz druhá část blahoslavenství). To znamená, že Bůh zasáhne v jejich prospěch a dopomůže jim k právu.⁵⁰

neboť oni budou nasyceni.

Nasycení přislíbené v blahoslavenstvích je především eschatologické. Ježíš zde oznamuje budoucí eschatologický zásah, který vše změní. V knize Zjevení se mluví o novém stvoření, o Božím přebývání mezi lidmi: „Bůh bude přebývat mezi nimi a oni budou jeho lid; on sám jejich Bůh, bude s nimi, a setře jim každou slzu s očí. A smrti již nebude, ani žalu ani nářku ani bolesti už nebude – neboť co bylo, pominulo. Ten, který seděl na trůnu, řekl: „Hle, všechno tvořím nové.““ (Zj 21,3-5)⁵¹

⁴⁷ HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 18.

⁴⁸ Viz. Tamtéž, s. 15.

⁴⁹ Viz HÁJEK, Evangelium podle Matouše, s. 77.

⁵⁰ Srov. HÁJEK, Evangelium podle Matouše, s. 77.

⁵¹ Srov. HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 18.

Hladovější a žíznící po spravedlnosti se mohou vzdát zbytečných starostí o svůj život. Jakým způsobem Bůh tyto lidi nasytí, nelze říci; možná ve smyslu Žl 17,15: „Já však ve spravedlnosti užiji tvou tvář, až procitnu, budu se sytit tvým zjevem.“ V plnosti potom ve smyslu eschatologickém, jak popisuje kniha Zjevení 21,3-5.⁵² Nasycení je v každém případě výrazem pro vyjádření plnosti života, zaslíbením věčného života.

5.1.5 „Blahoslavení milosrdní, neboť jim se dostane milosrdenství.“ (Mt 5,7)

Na tomto místě nás biblisté upozorní na skutečnost, že od pátého blahoslavenství přecházejí formulace jednotlivých blahoslavenství ve druhé části své struktury z pasivních do aktivních forem.⁵³ Jedná se o jediné blahoslavenství, kde postoj a jednání lidí („milosrdní“) je označeno slovem stejného slovního základu jako jednání Boží („jim se dostane milosrdenství“). Jednání lidí a jednání Boží si navzájem odpovídají, proto můžeme říci, že jako vyvolává Boží jednání vůči člověku odpovídající odezvu, tak se zaslibuje Boží slitování člověku, který jedná milosrdně (srov. Mt 7,2: „Neboť jakým soudem soudíte, takovým budete souzeni, a jakou mírou měříte, takovou Bůh naměří vám.“).⁵⁴

Nyní se pokusím odhalit význam slova „milosrdenství“ a slovního spojení „neboť jim se dostane milosrdenství“ pomocí komentářů a Písma svatého, abychom mohli pochopit smysl pátého blahoslavenství.

„Milosrdenství je především atributem Boha, který zase vyžaduje milosrdenství od lidí. Matouš dvakrát cituje proroka Ozeáša 6,6: ‚Chci milosrdenství, ne oběť‘ o Boží touze po milosrdenství (Mt 9,13; Mt 12,7) a nazývá milosrdenství nejdůležitější věcí z celého zákona (Mt 23,23).“⁵⁵

Ježíšovo milosrdenství je významným tématem Matoušova evangelia. Názornou ilustraci Božího milosrdenství najdeme právě v 9. a ve 12. kapitole. V 9. kapitole Ježíš jí s celníky a hříšníky a své jednání ospravedlňuje právě citací proroka Ozeáša: „Jděte a učte se, co to je: ‚Milosrdenství chci, a ne oběť.‘“ (Mt 9,13) Ježíšovo stolování s hříšníky je tedy výrazem jeho milosrdenství a solidarity. Ve

⁵² Srov. HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 18.

⁵³ Srov. MRÁZEK, Evangelium podle Matouše, s. 59.

⁵⁴ Srov. MILFAIT, Teologická etika, s. 186.

⁵⁵ HARRINGTON, Evangelium podle Matouše, s. 101.

12. kapitole Ježíš nechá nasytit své učedníky obilím z klasů i za cenu toho, že tímto skutkem porušují sobotu. Své jednání opět zdůvodňuje citací z proroka Ozeáše: „Kdybyste věděli, co znamená milosrdenství chci a ne oběť, neodsuzovali byste nevinné. Vždyť Syn člověka je pánem nad sobotou.“ (Mt 12,7-8) Ježíš svým jednáním a svými postoji v evangeliu ukazuje, že skutky milosrdenství jsou nadřazeny dodržování předpisů zákona.

Blahoslavení milosrdní,

„Názornou ilustrací lidského milosrdenství jako aktivního konání ve prospěch bližního je ‚podobenství o milosrdném Samaritánovi‘ (Lk 10,30-37), kde jako hlavní prvky milosrdenství vystupují: nouze druhého – soucit – účinná pomoc.“⁵⁶ Milosrdenství se tedy projevuje především aktivní pomocí bližnímu; dále pak ochotou k odpuštění a ke smíření s lidmi, kteří člověku ublížili nebo ubližují (srov. Mt 6,12). Ve své nejkrajnější poloze nabývá podoby lásky k nepřátelům a modlitby za ně (srov. Lk 6,27-31). Těmito činy a postoji milosrdný člověk napodobuje jednání Boží: „Buďte milosrdní, jako je milosrdný váš Otec.“ (Lk 6,36) „Buďte tedy dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec.“ (Mt 5,48)

neboť jim se dostane milosrdenství.

„Neboť jim se dostane milosrdenství“ je vyjádřením skutečnosti, že milosrdní sami zakusí Boží milosrdenství v tomto životě i při posledním soudu (srov. Jk 2,13: „Na Božím soudu není milosrdenství pro toho, kdo neprokázal milosrdenství. Ale milosrdenství vítězí nad soudem.“). „Boží milosrdenství patří k rysům budoucího věku, který vstupuje do našeho nemilosrdného světa. Lidské milosrdenství je odrazem skutečnosti, že Bůh činí se světem milosrdenství a ujímá se nad ním vlády. Naopak naše neústupnost a samolibost je popřením tohoto Božího činu, proto pro ni není výhledu: (Mt 6,14-15, Jk 2,13).“⁵⁷

Pátý makarismus je třeba promýšlet v souvislostech s prvním blahoslavenstvím chudých duchem, protože my lidé jsme zcela závislí jednak na Bohu a dále pak na Božím milosrdenství. Stejně lidé v nouzi jsou zcela závislí na našem milosrdenství. Páté blahoslavenství tak ukazuje, že nestačí pasivní chudoba duchem, ale je třeba si

⁵⁶ HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 20.

⁵⁷ HÁJEK, Evangelium podle Matouše, s. 77.

také osvojit aktivní způsobilost stávat se bližním všem lidem, kteří potřebují naši pomoc. V tomto smyslu páté blahoslavenství upřesňuje interpretaci prvního. Páté blahoslavenství rovněž doplňuje čtvrté. S touhou po spravedlnosti musí jít ruku v ruce milosrdenství vůči slabým a potřebným.⁵⁸

5.1.6 „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha.“ (Mt 5,8)

V šestém blahoslavenství jsou za šťastné prohlášeni lidé s čistým srdcem, protože oni budou vidět Boha. Nejprve objasním pojmy „srdce“, „čistota srdce“ a následně slovní spojení „blahoslavení čistého srdce a neboť oni budou vidět Boha“, abychom mohli porozumět smyslu tohoto blahoslavenství.

„Hebrejský výraz léb(áb) se nejčastěji překládá jako srdce a znamená rozumného člověka v jeho hluboké dimenzi, jeho nejvnitřnější jádro, z něhož vychází dobro i zlé myšlenky a činy, v něm dělá člověk osobně a svobodomyšlně ta poslední rozhodnutí. Vyjadřuje jednotu rozumu, emoce a vůle, etický a duchovní postoj člověka.“⁵⁹

V životě starozákonního Izraele byl kladen důraz především na zachovávání kultovní čistoty (úzkostlivé omývání nádob; vyhýbání se hříšníkům, kteří kolem sebe šíří nečistotu; vyhýbání se malomocným, cizincům, mrtvolám a hrobům). Proroci neustále připomínají izraelskému národu, že omývání ani oběti nemají samy o sobě žádnou cenu, pokud nejsou doprovázeny očištěním vnitřním. Znečištění, na která poukazují předpisy Zákona, jsou jen jeho vnějším obrazem (srov. Ez 36,17-21). Existuje také poskvrnění, které je neoddelitelné od lidské podstaty a od kterého může člověka očistit pouze Bůh (srov. Iz 5,5-7). „Úplné očištění rtů, srdce a vůbec celého lidského bytí, je součástí mesiánských zaslíbení: ‚Pokropím vás očistnou vodou a budete čisti od všech vašich nečistot‘ (Ez 36,25-27). Ježíš některá z těchto očistných pravidel respektuje a odsuzuje jen výstřelky, dodatečně přidané k Zákonu. Nakonec ale prohlašuje souhrnně, že jediné skutečné znečištění vychází z lidského nitra, ze srdce (srov. Mk 7,14-23).“⁶⁰ V 15. kapitole Matoušova evangelia Ježíš uvádí výčet hlavních hříchů, které vycházejí z lidského srdce a poskvrňují člověka: „...špatné

⁵⁸ Srov. HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 21.

⁵⁹ MILFAIT, Teologická etika, s. 112.

⁶⁰ DUPLACY, Slovník biblické teologie, s. 67.

myšlenky, vraždy, cizoložství, smilství, loupeže, křivá svědectví, urážky“ (srov. Mt 15,18-20). Tento výčet se téměř shoduje s Desaterem (počínaje 5. přikázáním, 4. přikázání je zmíněno již v Mt 15,4).⁶¹

Blahoslavení čistého srdce,

Čisté srdce odpovídá ryzímu smýšlení, jednání a postojům, které jsou v souladu s Boží vůlí, s Božím zákonem a jsou předpokladem k tomu, aby člověk mohl být naplněn Duchem svatým, v jehož síle a světle potom bude smýšlet, mluvit a jednat.⁶² Lidské srdce může očistit pouze Bůh, především ve svátosti smíření.

neboť oni budou vidět Boha.

Celým Starým zákonem zaznívá základní věta: „Člověk mě nesmí spatřit, má-li zůstat naživu“ (Ex 33,20), protože hříšný člověk nesnese pohled na Boží svatost. Druhý důvod nemožnosti přímo spatřit Boha může být odvozen z Boží transcendence (srov. Ex 33,22-23). Bůh není součástí tohoto světa, ale jeho původcem a přesahuje veškerou smyslovou skutečnost.⁶³ Na několika místech ve Starém zákoně se Bůh dává poznat člověku nepřímě, v symbolech: v ohni (Ex 3,6; Dt 4,12.15), v šumu lehkého vánku (1 Kr 19,12-13), v oblaku (Nu 9,15). „Jestliže se zcela výjimečně mluví o tom, že několik předních svědků víry Boha vidělo, jsou to z hlediska Božího díla spásy okamžiky mimořádné (Gn 32,31; Ex 20,10; Nu 12,8) a ještě bývá vidění popisováno jako nepřímé (Ex 33,22-23; Iz 6,1; Ez 1,28). Setkání s Bohem tváří v tvář je tak zaslíbením budoucího věku (1 K 13,12; 1 J 3,2; Zj 22,4).“⁶⁴

Bůh v Novém zákoně je často nazýván neviditelným, např. Ko 1,15: „On (Ježíš Kristus) je obraz neviditelného Boha“. Evangelista Jan píše: „Boha nikdy nikdo neviděl; jednorozený Syn, který je v náručí Otcově, nám o něm řekl.“ V Novém zákoně se Bůh dává člověku poznat rovněž nepřímě skrze Ježíše Krista, jehož osoba je sdělením Boha Otce (srov. J 14,8: „Kdo vidí mne, vidí Otce.“).

Jak porozumět smyslu zaslíbení „oni budou vidět Boha“? Z výše uvedeného vyplývá, že v tomto pozemském životě nemůžeme Boha spatřit přímo tváří v tvář.

⁶¹ Srov. HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 23.

⁶² Srov. MILFAIT, Teologická etika, s. 188.

⁶³ Srov. Transcendence, [cit. 2015-07-30], dostupné na: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Transcendence>

⁶⁴ HÁJEK, Evangelium podle Matouše, s. 78.

Výraz „vidět Boha“ zůstává zaslíbením eschatologické budoucnosti a plnosti (srov. 1 J 3,2; Zj 22,4) a v přeneseném významu znamená přijetí do Božského společenství.⁶⁵ Lidé čistého srdce jsou pozváni a přijati do společenství s Bohem skrze Ježíše Krista, vtělené Boží slovo.

Pro svoji upřímnost a čistotu srdce „sice občas neprohlédnou nějakou tu lidskou lest a lidské jednání, ale zato mají šanci uvidět v našem světě jednání Boží.“⁶⁶ Rovněž tak i ve svém životě zakusí jednání Boží (Boží pomoc, útěchu a lásku), protože ho prožívají v osobním vztahu s Bohem.

5.1.7 „Blahoslavení tvůrcové pokoje, neboť oni budou nazváni ‚Boží děti‘.“ (Mt 5,9)

Sedmé blahoslavenství tvůrců pokoje má sociální charakter. Týká se povolání k pokoji ve třech základních rovinách: jde o vnitřní pokoj, o dosažení pokoje mezi lidmi a o pokoj s Bohem, který je nejdůležitější, protože z něho potom vychází pokojné vztahy k druhým lidem a mír ve světě.⁶⁷ Pro porozumění smyslu tohoto blahoslavenství musíme nejprve objasnit biblický význam slova „pokoj“.

„Pokoj“ (hebrejsky šalom) patří k důležitým pojmům Starého zákona. Prvotně znamená neporušenost, úplnost, integritu, blaho, hojnost všeho dobra, každodenní spokojený život; stav souladu (harmonie) mezi člověkem a jeho okolím, přírodou, lidmi, ale také s Bohem a se sebou samým. Souhrnně vyjadřuje plnost dobra a štěstí a ve svém důsledku odpovídá pojmu spása.⁶⁸ „V Novém zákoně se můžeme setkat i s významem zcela profánním, tj. „mír“ v technickém smyslu (např. Sk 12,20; 24,2), ale většinou jde o Boží dar, který odkazuje na to nejvyšší, co chce Bůh člověku dát, totiž spásu. V Ef 2,14-16 se pak říká o Kristu, že „on je náš pokoj“.⁶⁹ Původcem a dárce veškerého pokoje je Bůh.

Na Boha jako původce a dárce pokoje odkazují následující starozákonní texty: „I vybudoval tam Gedeón Hospodinu oltář a nazval jej: ‚Hospodin je pokoj‘.“ (Sd 6,24) „A on sám bude pokoj...“ (Mi 5,4). „Já vytvářím světlo a tvořím tmu,

⁶⁵ Srov. HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 25.

⁶⁶ MRÁZEK, Evangelium podle Matouše, s. 59.

⁶⁷ Srov. GUMBEL, Ježíšův životní styl, s. 22.

⁶⁸ Srov. TICHÝ, Blahoslavenství Matoušova horského kázání, s. 10.

⁶⁹ TICHÝ, Blahoslavenství Matoušova horského kázání, s. 10.

působím pokoj a tvořím zlo. Já Hospodin konám všechny tyto věci.“ (Iz 45,7) „Neboť se nám narodí dítě, bude nám dán syn, na jehož rameni spočine vláda a bude mu dáno jméno: ‚Divuplný rádce, Božský bohatýr, Otec věčnosti, Vládce pokoje.‘ Jeho vladařství se rozšíří a pokoj bez konce spočine na trůně Davidově a na jeho království. Upevní a podepře je právem a spravedlností od tohoto času až navěky.“ (Iz 9,5-6)

V Novém zákoně je velikým tvůrcem pokoje Ježíš Kristus, protože usmířil celé lidstvo s Bohem a lidi se sebou navzájem (rovněž židy a pohany). Na Ježíše Krista jako tvůrce pokoje odkazují například tyto novozákonné texty: „V něm je náš mír, on dvojí spojil v jedno, když zbořil zeď, která rozděluje a působí svár. Svou obětí odstranil zákon ustanovení a předpisů, aby z těch dvou, z žida i pohana, stvořil jednoho nového člověka, a tak nastolil mír. Oba dva usmířil s Bohem v jednom těle, na kříži usmrtil jejich nepřátelství.“ (Ef 2,14-18)

„To je ta zvěst, kterou Bůh poslal synům izraelským, když vyhlásil pokoj v Ježíši Kristu. On je Pánem všech.“ (Sk 10,36)

Svou smrtí na kříži nám Ježíš otevřel novou možnost prožívání pokoje s Bohem jako jeho děti a s lidmi navzájem jako bratři a sestry. Úkolem člověka je očistit své srdce a nechat si je naplnit Božím pokojem, který z něho bude vycházet a šířit se dál.⁷⁰

Blahoslavení tvůrcové pokoje,

Tvůrci pokoje jsou lidé, kteří aktivně působí pokoj, snaží se usmířovat a upokojuvat druhé lidi, přispívat k utváření jednoty. Ježíšovi učedníci se mají stát aktivními tvůrci pokoje a smíření mezi lidmi. Skrze hlásání evangelia jsou povoláni k tomu, aby usmířovali lidi s Bohem a se sebou navzájem. To je jediná cesta, jak nabýt vnitřního pokoje a následně dosáhnout pokoje v mezilidských vztazích.⁷¹ Pokoj velmi úzce souvisí se spravedlností, protože bez spravedlnosti není možné ho dosáhnout. Na propojenost pokoje a spravedlnosti upozorňují následující biblické texty: „Spravedlnost vytvoří pokoj, spravedlnost zajistí klid a bezpečí navěky.“ (Iz 32,17) „Jen kdybys dal pozor na má přikázání, byl by tvůj pokoj jako řeka a tvá spravedlnost jako mořské vlny.“ (Iz 48,18) „Ovoce spravedlnosti sklídí u Boha ti, kdo rozsévají pokoj.“ (Jk 3,18)

⁷⁰ Srov. HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 28.

⁷¹ Srov. GUMBEL, Ježíšův životní styl, s. 22.

Nenásilnost a šíření pokoje předpokládají péči o spravedlnost, pravdivost, skromnost, zdrženlivost, laskavost a vlídnost v osobním životě a jsou znamením Božího království přítomného již zde na zemi.⁷²

Z výše uvedeného vyplývá, že Ježíšovi učedníci, kteří přijali do svého srdce Boží pokoj, jsou uschopněni a uschopňováni jednat moudře, spravedlivě a s láskou za všech okolností. Svým jednáním napodobují jednání samotného Boha, proto budou nazváni ‚Božími dětmi‘.

neboť oni budou nazváni ‚Boží děti‘.

Kdo takto následují Ježíše tichého a pokorného srdcem, budou nazváni ‚Božími dětmi‘. Tím se rozumí, že budou přijati do Božího společenství. Toto blahoslavenství tak směřuje k cíli našeho lidského bytí, kterým je přijetí do živého společenství s Bohem.⁷³

Blahoslavenství tvůrců pokoje předpokládá a v sobě zahrnuje všechny postoje předchozích blahoslavenství. Sedmý makarismus tedy může být označen jako určitý vrchol a cíl všech Matoušových blahoslavenství.⁷⁴

5.1.8 „Blahoslavení, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jim patří nebeské království. Blahoslavení jste, když vás budou kvůli mně proklínat, pronásledovat a vyhaně vám připisovat každou špatnost; radujte se a jásejte, neboť vás čeká v nebi velká odměna. Tak přece pronásledovali proroky, kteří byli před vámi.“ (Mt 5,10-12)

Blahoslavenství pronásledovaných pro spravedlnost je jedním z blahoslavenství, které se nacházejí jak u Matouše, tak v obdobné verzi u Lukáše (Lk 6,22). Prvek, který nejzřetelněji rozlišuje a zároveň charakterizuje každou z uvedených verzí, spočívá v důvodu pronásledování: „kvůli Synu člověka“ (Ježíši Kristu) u Lukáše, „pro spravedlnost“ u Matouše.⁷⁵ Důvodem pronásledování u Matouše je spravedlnost; termín, se kterým jsme se setkali již ve čtvrtém

⁷² Srov. MILFAIT, Teologická etika, s. 191.

⁷³ Srov. HÁJEK, Evangelium podle Matouše, s. 79.

⁷⁴ Srov. TICHÝ, Blahoslavenství Matoušova horského kázání, s. 10.

⁷⁵ Srov. CANTALAMESSA, Osm kroků ke štěstí, s. 112.

blahoslavenství. Stručně řečeno označuje základní a silnou touhu a úsilí člověka jednat v souladu s Boží vůlí, s Božím zákonem zjeveným Ježíšem.

Můžeme nalézt souvislosti osmého blahoslavenství s předchozími makarismy. Osmé blahoslavenství souvisí jednak se čtvrtým blahoslavenstvím (pojmem spravedlnost) a dále pak s prvním blahoslavenstvím (zaslíbením nebeského království). „Příslib jejich je nebeské království se doslova shoduje s prvním blahoslavenstvím (Mt5,3). Podle všeho je to záměrné, aby se celek osmerna blahoslavenství stylisticky uzavřel. Tím je všech osm výroků spjato v jeden celek.“⁷⁶

Nejprve se pokusím vysvětlit význam slova „pronásledování“ a následně slovního spojení „pronásledování pro spravedlnost“, abychom mohli porozumět smyslu osmého blahoslavenství.

Blahoslavení, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost,

Téma pronásledování zaznívá celým Starým i Novým zákonem. Ve Starém zákoně pronásledování zakoušeli především proroci a vyvolený izraelský národ jako celek. „V žalmech se stále znovu ozývá stesk nad příkořím nepřátel. Zároveň se ovšem vyslovuje jistota, že Bůh se ujímá těch, jimž se děje křivda. Pozdní židovství vytváří ustálenou tradici o utrpení věrných (srov. Mdr 2,12-22): spravedliví jsou pronásledováni, snášejí však své útrapy s radostí, neboť jsou si jisti, že jim Bůh příkoří vynahradí. Tuto tradici přijímá za svou též rané křesťanství.“⁷⁷

V Novém zákoně se s tématem pronásledování setkáváme především ve Skutcích apoštolů, v apoštolských listech a v evangeliích. U Matouše se téma pronásledování objevuje nejčastěji ze všech evangelií. Slovo pronásledovat u něho najdeme v Horském kázání (Mt 5,10-12; Mt 5,44), dále pak v misijní řeči (Mt 10,23) a v závěrečné řeči (Mt 23,24).⁷⁸ Pronásledování pro spravedlnost (Mt 5,10), „kvůli mně“ (Mt 5,11), „budou vás nenávidět pro mé jméno“ (Mt 10,22) jsou v podstatě synonyma, která vyjadřují, že Ježíšovi učedníci mají očekávat stejná protivenství jako jejich Pán: „Jestliže mne pronásledovali, budou pronásledovat i vás.“ (Jan 15,20) Aby člověk v protivenství vytrval, neztratil svou víru a neodloučil se od Ježíše, je třeba,

⁷⁶ HÁJEK, Evangelium podle Matouše, s. 79.

⁷⁷ HÁJEK, Evangelium podle Matouše, s. 79.

⁷⁸ Srov. HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 31.

aby žil s Ježíšem v opravdovém osobním vztahu a Boží slovo bylo hluboce zakořeněno v jeho srdci.⁷⁹

V osmém blahoslavenství nejde o spravedlnost ve smyslu právním ani morálním, nýbrž soteriologickém. Výrazem spravedlnost je myšleno dílo Boží spravedlnosti, nápravy světa, uskutečňované v Ježíši Kristu.⁸⁰ Dále pak život a jednání v souladu s Boží vůlí, s Božím zákonem. Pronásledování je přirozeným důsledkem života podle Kristova příkladu. Ježíšovi učedníci, kteří následují svého Pána v tichosti, mírnosti a nenásilnosti, musí rovněž unést nejrůznější formy pronásledování: odmítnutí, marginalizaci, mučení i zabití. Pronásledování pro spravedlnost jsou blahoslavení tedy nejen proto, že mají hlad a žízeň po spravedlnosti, ale také proto, že kvůli spravedlnosti snášejí všechny možné formy pronásledování a útisku.⁸¹

neboť jim patří nebeské království.

Příslib nebeského království se opakuje a chce tak upozornit na jeho důležitost (srov. Mt 5,3). Poukazuje na zvrát současné situace, který způsobí Bůh.⁸² Skutečnost „jejich je nebeské království“ se neodvolává až na eschatologickou budoucnost, ale je v přítomnosti, a tak se jeví jako to nejdůležitější tvrzení ze všech blahoslavenství. Co znamená vlastnit nebeské království, je naznačeno v předchozích blahoslavenstvích a vrcholí v sedmém blahoslavenství, v přijetí do rodinného života Božího.⁸³ Pronásledování pro spravedlnost jsou již dnes občany nebeského království, stejně jako u prvního makarismu.

V 11. verši (Mt 5,11) přechází Ježíšova řeč do přímého oslovení posluchačů („blahoslavení jste“). Verš 11. a následující verš 12. vypadají v mnohém ohledu jako opakování, rozvedení a aplikace předchozího blahoslavenství pronásledovaných pro spravedlnost na přítomné posluchače.⁸⁴

⁷⁹ Srov. HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 31.

⁸⁰ Srov. HÁJEK, Evangelium podle Matouše, s. 79.

⁸¹ Srov. HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 33.

⁸² Srov. TICHÝ, Blahoslavenství Matoušova horského kázání, s. 10.

⁸³ HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 33.

⁸⁴ Srov. TICHÝ, Blahoslavenství Matoušova horského kázání, s. 10.

Blahoslavení jste, když vás budou kvůli mně proklínat, pronásledovat a vylhaně vám připisovat každou špatnost;

V osmém blahoslavenství „se nejedná jen o pronásledování, ale také o potupu či nadávky a obviňování ze zla či pomluvy. Důvodem tohoto nepřátelství je sám mluvčí, Ježíš („kvůli mně“).⁸⁵ Stojí-li tu pronásledování vedle slovních útoků (tupit, mluvit proti vám), míní se tím spíše právní proces, obžaloba, jejímž důsledkem je vyloučení ze synagogy. Mluvit lživě pak znamená soudní výpověď falešnou, lživou obžalobu, křivé svědectví.⁸⁶

Výraz „kvůli mně“ je opět konkrétním vyjádřením obecného „pro spravedlnost“ z verše Mt 5,10. Zde se jedná o důvod christologický; znamená kvůli Ježíši Kristu. Boží dílo spásy je od počátku spjato s osobou Ježíše Krista.⁸⁷

radujte se a jásejte, neboť vás čeká v nebi velká odměna.

Učedníky pronásledované pro víru vybízí Ježíš k radosti: „radujte se a jásejte“. „Jsou to velmi silná slova nejen svým emotivním charakterem. V biblické řeči označují eschatologickou „oslavenou radost“ (1P 4,13; Zj 19,7), která propuká předjímku již v tomto čase (srov. Lk 1,14.47; 10,21; J 8,56) ve chvílích odhalení Božích spasitelných činů.“⁸⁸

Paradoxní radost a jásot Ježíšových učedníků tváří v tvář utrpení, jsou nejzákladněji motivovány spoluúčastí na Ježíšově utrpení (1P 4,13; Ř 8,17; 2Kor 4,10).⁸⁹ „Ježíšovi následovníci jsou tak na jedné straně utrpením ujišťováni, že jsou opravdu na správné cestě (srov. Sk 5,41; Fp 3,10-11; Jk 1,2-3). Na druhé straně jsou ubezpečeni, že spolu s Kristem projdou utrpením k životu (srov. Ř 6,4-5; 1P 1,4-5; 2 Tm 2,11-12). Jistota vítězství je vyjádřena obratem ‚máte hojnou odměnu v nebesích‘.“⁹⁰ Boží odměna převyší vše, co může nabídnout tento přítomný život (srov. Mt 6,19-21). To je velká výzva pro Kristovy následovníky, aby si shromažďovali poklady v nebi a nemilovali svůj život natolik, že by se zalekli smrti (srov. Zj 12,11). Mají být odhodláni pro Kristovo slovo snášet útrapy a obětovat i svůj

⁸⁵ TICHÝ, Blahoslavenství Matoušova horského kázání, s. 10.

⁸⁶ Viz HÁJEK, Evangelium podle Matouše, s. 80.

⁸⁷ Srov. Tamtéž, s. 80.

⁸⁸ Tamtéž, s. 80.

⁸⁹ Srov. Tamtéž, s. 80.

⁹⁰ Tamtéž, s. 80.

život, protože utrpení tohoto času nejsou nic ve srovnání s budoucí slávou, která má být na Ježíšových učednících zjevena (srov. Ř 8,18).

Tak přece pronásledovali proroky, kteří byli před vámi.

Těžký úděl starozákonních proroků je ve Starém zákoně popisován například na Eliášovi (1Kr 19,1-14) nebo na Jeremiášovi (Jr 37,11-38,6). „Pozdější židovské legendy doplňují obraz v tom smyslu, že není proroka, který by nebyl pronásledován (srov. Mt 23,37; Sk 7,52; Jk 5,10). Ježíšovi učedníci tak následují proroky a samotného Ježíše v jejich údělu.“⁹¹ Jsou vřazeni do postupu Božího díla spásy. Poprvé se tu ozývá jistota, že Kristova církev je následnicí Izraele a pokračující nositelkou Božího slova. Ale právě v této souvislosti je připravována na těžký úděl, nikoli na slávu.⁹²

Ježíšova blahoslavenství (Mt 5,1-12) byla představena a okomentována, nyní následuje shrnutí hlavních myšlenek exegeze, která nám osvětlila smysl jednotlivých blahoslavenství.

⁹¹ HÁJEK, Evangelium podle Matouše, s. 81.

⁹²Srov. HÁJEK, Evangelium podle Matouše, s. 81.

6. Celkové shrnutí

Na základě poznatků biblistů jsou blahoslavenství v Matoušově evangeliu rozdělena paralelně na čtyři a čtyři.⁹³ Stejný názor zastává britský protestantský teolog a anglikánský kněz Nicky Gumbel. Podle něho se první polovina blahoslavenství týká vztahu člověka k Bohu a druhá polovina se dotýká našeho vztahu k druhým lidem.⁹⁴ Čtvrté blahoslavenství hladovějících a žíznících po spravedlnosti uzavírá první polovinu textu. Osmým blahoslavenstvím pronásledovaných pro spravedlnost je uzavřena druhá polovina Ježíšova poselství.

První až čtvrté blahoslavenství (Mt 5,3-6), týkající vztahu člověka k Bohu:

1. V prvním blahoslavenství jsou za blahoslavené (šťastné) prohlášeni chudí v duchu, protože svůj život prožívají v naprosté závislosti na Bohu a díky tomuto postoji kolem sebe již zde na zemi objevují Boží království. Můžeme říci, že takoví lidé jsou již dnes „občany nebeského království“, protože jejich život je naplněn vnímáním Boží přítomnosti a celkově nasměrován k Bohu, naplněn touhou po Boží vůli: „Staň se tvá vůle jako v nebi, tak i na zemi.“ (Mt 6,10) Závislost na Hospodinu vede k vnitřní a vnější svobodě člověka. Člověk je postupně osvobozován od vlastních pudů, negativních emocí a špatných náklonností; od závislosti na druhých lidech, hmotných věcech i duchovních darech.
2. Druhý makarismus se vztahuje na všechny truchlící. Velmi úzce souvisí s prvním blahoslavenstvím, protože poukazuje na nejrůznější formy chudoby (zármutek, utrpení, smrt, hřích), kterým je člověk během svého pozemského života vystaven. Člověk se nemá bát utrpení ani smrti, protože díky svému vztahu k Bohu bude postupně uschopňován, aby těmito situacemi procházel s důvěrou v Boží lásku. Truchlícím, kteří zůstanou na poli důvěry vůči Hospodinu i v lidsky beznadějných situacích, je zaslíbena útěcha od Boha. Bůh zaslubuje, že každý těžký úděl a každé utrpení změní v radost: „Ti, kdo v slzách sejí, s plesáním budou sklízet. S pláčem nyní chodí, kdo rozsévá, s plesáním však přijede, až ponese snopy.“ (Žl 126,5-6)

⁹³ Viz MILFAIT, Teologická etika, s. 184.

⁹⁴ Srov. GUMBEL, Ježíšův životní styl, s. 13.

Je to velická výzva pro člověka, aby důvěřoval Bohu a jeho důvěra sahala až za hranice vlastní smrti, utrpení, hříchu a smrti bližních. Cílem je prožívání eschatologické naděje již dnes. Tato naděje pramení z důvěry v Boží dobrotu a lásku, která má poslední slovo v každém lidském životě.

3. Třetí blahoslavenství patří všem tichým, mírným, pokorným, nenásilným. Týká se vzájemného soužití mezi lidmi v duchu Kristovy tichosti a mírnosti. Tento postoj rovněž směřuje k osvobození člověka od vlastních pudů, emocí a špatných náklonností a je základním předpokladem správného a moudrého jednání; jednání v souladu s Boží vůlí, s Božím zákonem.
4. Čtvrtý makarismus je jakousi syntézou předchozích veršů právě v požadavku jednat za všech okolností spravedlivě. Spravedlnost se týká veškerého lidského smýšlení, jednání, postojů, utváření života. Spravedlivě žije ten, kdo svůj život prožívá v souladu s Božím zákonem a svoji vůli se snaží sjednocovat s vůlí Boží. Spravedlivý člověk jedná tak, aby se zde na zemi naplňovala Boží vůle, a touží po tom, aby celé lidské společenství žilo v souladu s Božím zákonem. Význam tohoto blahoslavenství je současně i globální, protože spravedlnost třeba jen jediného člověka může mít pozitivní dopad na celé lidské společenství (srov. např. Gn 18,16-33: Abrahám jako přímluvce u Hospodina při vyhlášení soudu nad Sodomou).

Od pátého blahoslavenství začíná druhá polovina Ježíšových blahoslavenství (Mt 5,7-11), která se týká vztahu člověka k druhým lidem, utváření mezilidských vztahů.⁹⁵

5. Páté blahoslavenství milosrdných je především pozváním člověka k milosrdnému jednání vůči bližnímu, který potřebuje pomoc. Projevuje se jako aktivní konání ve prospěch bližního, ochotou k odpuštění a ke smíření, láskou k nepřátelům a modlitbou za ně. Milosrdným jednáním tak člověk napodobuje jednání Boží (srov. Mt 5,44-45). Souhrnně představuje aktivní způsobilost stávat se bližním všem lidem, kteří potřebují naši pomoc.
6. Šesté blahoslavenství blahopřeje lidem čistého srdce, protože „oni budou vidět Boha“. Čisté srdce odpovídá ryzímu smýšlení, jednání a postojům, které jsou

⁹⁵ Srov. GUMBEL, Ježíšův životní styl, s. 13.

v souladu s Boží vůlí, s Božím zákonem. Je dílem Ducha svatého v člověku a podmínkou k tomu, aby člověk mohl s Bohem navázat a prožívat osobní vztah. Šesté blahoslavenství tak představuje pozvání člověka k prožívání osobního vztahu (společenství) s Bohem skrze Ježíše Krista. Povaha tohoto společenství je dále upřesněna následujícím blahoslavenstvím, které hovoří o přijetí do rodinného Božího života. Společenství s Bohem může narušit pouze hřích; tedy to, co vychází z lidského srdce (srov. Mk 7,15; Mk 7,21-23). Šesté blahoslavenství představuje výzvu pro člověka, aby střežil čistotu svého srdce; svých vztahů k Bohu, k lidem, k přírodě a ke všemu stvoření. Lidem čistého srdce je zaslíbeno, že uvidí ve svém životě a ve světě jednání Boží, protože tento pozemský život prožívají ve společenství s Bohem.

7. Sedmé blahoslavenství tvůrců pokoje je posledním, které mluví o nějakém „jednání“, protože následující osmé vyjadřuje spíše pasivní postoj (snášení různých forem pronásledování pro spravedlnost a pro Ježíše Krista). Toto blahoslavenství má sociální charakter, protože se dotýká vztahů mezi lidmi, které mají být utvářeny v duchu Kristovy mírnosti, tichosti a nenásilnosti. Ježíšovi učedníci, kteří očistili svá srdce a přijali do svých srdcí Boží pokoj, se snaží aktivně usmiřovat a upokojuvat druhé lidi, přispívat k utváření jednoty. Jsou povoláni k tomu, aby se stali aktivními tvůrci pokoje a smíření mezi lidmi. Dále jsou uschopněni a uschopňováni Boží pokoj předávat; jednat moudře, spravedlivě a s láskou za všech okolností. Svým jednáním napodobují jednání samotného Boha, proto „budou nazváni Božími dětmi“. Být Božím dítětem pak znamená být přijat do rodinného života Božího.
8. Osmé blahoslavenství pronásledovaných pro spravedlnost souvisí jednak se čtvrtým blahoslavenstvím (pojmem spravedlnost) a dále pak s prvním blahoslavenstvím (zaslíbením nebeského království).

Pronásledování pro spravedlnost je přirozeným důsledkem následování Ježíše Krista. Učedníci, kteří následují Ježíše v tichosti, mírnosti a nenásilnosti, mají stejné nepřátele jako jejich Pán. Musí rovněž unést nejrůznější formy pronásledování: odmítnutí, marginalizaci, mučení i zabití. Pronásledování pro spravedlnost jsou blahoslavení nejen proto, že mají hlad a žízeň po spravedlnosti, ale také proto, že kvůli spravedlnosti snášejí všechny formy útisku a pronásledování. „Ze strany Boha a jeho lidí patří do definitivně vítězného Božího života lásky a pokoje. V Něm nacházejí útěchu a naději i sílu nepřestat

a nepolevit.“⁹⁶ Výraz „jejich je nebeské království“ vyjadřuje skutečnost, že pronásledování pro spravedlnost jsou již dnes vlastníky Božího království. Království nebeské představuje Boží láskyplnou vládu, přebývání Boha s lidmi, plnost toho, po čem každý člověk touží a nač se těší (ve smyslu janovského zůstávání, *menein*). „Co oko nevidělo, co ani člověku na mysl nepřišlo, připravil Bůh těm, kdo ho milují.“ (1Kor 2,9)

Osmé blahoslavenství je dále rozvedeno ve verši Mt 5,11, kde jsou blahoslaveni pronásledování kvůli Ježíši Kristu. Pronásledování tu stojí vedle slovních útoků (tupit, mluvit proti vám), tím se nemyslí fyzické stíhání, ale spíše právní proces, obžaloba, jejímž důsledkem je vyloučení ze synagogy. Mluvit lživě znamená soudní výpověď falešnou, lživou obžalobu, křivé svědectví. Důvodem tohoto nepřátelství je sám mluvčí, tj. Ježíš (,kvůli mně‘). Navzdory utrpení mají být Ježíšovi učedníci odhodláni pro Kristova slova snášet útrapy a obětovat i svůj život, protože utrpení tohoto času nejsou nic ve srovnání s budoucí slávou, která má být na nich zjevena (viz Ř 8,18). Prožívané útrapy jsou pro učedníky ujištěním, že jdou správnou cestou, protože tak byl pronásledován sám Ježíš i starozákonní proroci. Navíc Ježíšovi učedníci jsou vřazeni do postupu Božího díla spásy, protože na svém těle doplňují to, co zbývá vytrpět do plné míry Kristových útrap (srov. Ko 1,24).

12. verš uzavírá celek Ježíšových blahoslavenství. Ježíš v něm vybízí své učedníky pronásledované pro víru k radosti: „Radujte se a jásejte, protože máte hojnou odměnu v nebesích.“ Boží odměna převyšuje vše, co může nabídnout tento přítomný život (srov. Mt 6,19-21). To je velká výzva pro Kristovy následovníky, aby upírali svůj zrak k nebi, nemilovali svůj život natolik, že by se zalekli smrti, byli ochotni pro Kristovu pravdu obětovat i svůj život.

Dříve než přistoupím k praktické aplikaci závěrů exegeze na osobnost a jednání sociálně-pastoračního pracovníka, ráda bych představila dvě možné interpretace Ježíšových blahoslavenství a věnovala se otázce, co jsou vlastně blahoslavenství. Potom následuje kapitola, ve které se pokusím najít souvislosti mezi Ježíšovými blahoslavenstvími a sociálně-pastorační prací a stručně vymezit osobnost sociálně-pastoračního pracovníka pomocí poznatků z oblasti psychologie.

⁹⁶ MILFAIT, Teologická etika, s. 193.

7. Dvě interpretace Ježíšových blahoslavenství

V průběhu dějin se setkáváme se dvěma zásadně odlišnými interpretacemi Ježíšových blahoslavenství. Jedná se o interpretaci morální a o interpretaci christologickou.⁹⁷

„Podle morální interpretace Ježíš prostřednictvím blahoslavenství načrtává pro své učedníky určitý ideál dokonalosti, který překračuje nároky Zákona.“⁹⁸ Blahoslavenství kladou na člověka morální požadavky, které jsou lidskými silami neuskutečnitelné. Dají se uskutečňovat pouze spoluprací člověka s Boží milostí, s Duchem svatým, který je původcem pozitivní změny člověka.⁹⁹ Duch svatý působí nejprve proměnu lidského srdce a charakteru, která se následně promítne do proměny lidského smýšlení, jednání a postojů; jeho připodobnění se Ježíši Kristu. Proto můžeme říci, že Ježíšova blahoslavenství jsou nástrojem Boží milosti, která v člověku jejich prostřednictvím působí a roste. Její působení však bez aktivní lidské spolupráce zůstává neplodné.¹⁰⁰

„Christologický přístup naproti tomu chápe blahoslavenství nikoli jako ‚zповědání zrcadlo lidských hříchů‘, nýbrž jako tvrzení o Kristu a o novém člověku, který je utvářen podle Mistrova vzoru. Zásadní rozměr blahoslavenství dle christologického přístupu tkví v tom, že jsou Ježíšovým autoportrétem.“¹⁰¹ Ježíš v blahoslavenstvích ukazuje charakterové rysy nového člověka (imago Christi) utvářeného podle obrazu Krista a nový životní styl, který na prvním místě sám žije. „On je ten pravý chudý, tichý, člověk čistého srdce, pronásledovaný pro spravedlnost, který všechny lidi zve: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem.“ (srov. Mt 11,29)¹⁰²

Oba dva zmíněné interpretační přístupy se musíme pokoušet vzájemně propojovat, protože „je nesporné, že blahoslavenství mají morální platnost, proto také vyžadují od člověka bezvýhradné přijetí a spolupráci, ovšem jejich základ je

⁹⁷ Viz CANTALAMESSA, Osm kroků ke štěstí, s. 37.

⁹⁸ Tamtéž, s. 38.

⁹⁹ Srov. HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 34.

¹⁰⁰ Srov. Tamtéž, s. 34.

¹⁰¹ CANTALAMESSA, Osm kroků ke štěstí, s. 38-39.

¹⁰² Tamtéž, s. 37.

christologický, protože nám ozřejmují, kdo je Ježíš. Blahoslavenství tudíž nepatří pouze do řádu povinností, nýbrž zároveň také do řádu milosti.“¹⁰³

V blahoslavenstvích Ježíš ukazuje především, jakými bychom měli být lidmi. Abychom se jimi opravdu stali, potřebujeme pomoc Ducha svatého a současně upřímnou touhu a pevné odhodlání následovat Krista.

¹⁰³ CANTALAMESSA, Osm kroků ke štěstí, s. 39-40.

8. Co jsou vlastně blahoslavenství?

Ze samotné struktury blahoslavenství vyplývá, že jsou především pozváním, Boží nabídkou člověku, protože nejsou formulovány jako nějaké imperativy, příkazy nebo zákony. Bůh v nich zve každého člověka k účasti na Božím životě a ke sdílení tohoto života ve společenství s Bohem a druhými lidmi.

„Blahoslavenství jsou Boží radostnou zvěstí člověku, protože vysvětlují, co znamená, že ‚se přiblížilo se království nebeské‘ (srov. Mt 4,18). Dále proto, že ukazují, co Bůh je ochotný pro člověka udělat, jakou pro něho připravuje budoucnost a jaké možnosti mu od tohoto okamžiku otevírá. Nejsou v první řadě programem toho, co člověk musí udělat, aby uskutečnil své štěstí a zajistil si svoji budoucnost.“¹⁰⁴ Tím, kdo zde mluví a jedná, je sám Bůh. První a třetí část každého blahoslavenství poukazuje na jednání Boží, které však bez účasti člověka zůstává neúčinné a neplodné. Druhé části blahoslavenství naproti tomu ukazují, jak má člověk jednat, aby byl schopen zaujímat postoje blahoslavených.¹⁰⁵ Ježíšova blahoslavenství jsou tedy na prvním místě evangeliem, Boží radostnou zvěstí pro každého člověka, „koncentrátem“ Ježíšova učení o Božím království a současně Boží nabídkou, plně respektující lidskou svobodu.

Osm postojů, charakterových rysů, k nimž Ježíš vybízí své učedníky, lze uskutečňovat pouze ve spojení s Ježíšem, protože se jedná o postoje a charakterové rysy Ježíšovy.

¹⁰⁴ HERYÁN, Blahoslavenství v Matoušově evangeliu, Manuskript přednášek a duchovní obnovy, s. 34.

¹⁰⁵ Srov. Tamtéž, s. 34.

9. Souvislosti mezi blahoslavenstvími a sociálně-pastorační prací

Sociální a pastorační práce patří mezi pomáhající profese. Jejich hlavním posláním je pomáhaní člověku v obtížné životní situaci a jeho integrace zpět do společnosti. Cílovými skupinami obou profesí jsou z velké části lidé na okraji společnosti a nějakým způsobem znevýhodnění: chudí, staří, nemocní, zdravotně a duševně postižení; nezaměstnaní a bezdomovci; etnické menšiny, uprchlíci a migranti, týrané ženy a děti, děti ulice a riziková mládež, lidé s nejrůznějšími typy závislostí (alkoholici, drogově závislí, gambleři), pachatelé a oběti trestných činů, pachatelé domácího násilí.

Při čtení evangelia zjistíme, že podobné skupiny lidí Ježíš vyhledával a často o nich prohlašoval, že předcházejí do Božího království náboženskou elitu tehdejšího Izraele. „Amen, pravím vám, že celníci a nevěstky předcházejí vás do Božího království“ (Mt 21,31; Mk 10,13-16; Jk 2,5). V duchu evangelia lze pastorační a sociální práci chápat jako pokračování Ježíšovy činnosti zde na zemi, protože obě tyto činnosti se v první řadě soustřeďují na pomoc lidem na v nouzi a sociálně vyloučeným. „Profese sociální práce podporuje sociální změnu, řešení problémů v lidských vztazích a také zmocnění a osvobození lidí v zájmu zvýšení jejich blaha. Základem sociální práce jsou principy lidských práv a sociální spravedlnosti.“¹⁰⁶ Pastorační práce životní situace lidí nahlíží ve světle evangelia. Díky tomuto přesahu může lépe pomáhat člověku nalézat smysl života zvláště v mezních situacích jako je utrpení, nemoc a smrt. Při četbě Ježíšových blahoslavenství vidíme, že jejich adresáti (chudí, truchlíci, tiší, hladovějící a žízňící po spravedlnosti, pronásledovaní) se shodují s adresáty, kterým je určena pomoc ze strany sociální a pastorační práce.

Nyní se pokusím stručně vymezit osobnost pomáhajícího pracovníka z psychologického hlediska.

9.1 Osobnost sociálně-pastoračního pracovníka

Osobnost (personality) z psychologického hlediska bývá nejčastěji vymezována jako „celek duševního života člověka“ anebo jako člověk se všemi svými

¹⁰⁶ Etický kodex sociálních pracovníků ČR 2006, In: Fischer (ed.), Etika pro sociální práci, s. 196.

biologickými, psychickými a sociálními znaky, přičemž jednotlivé vlastnosti jsou navzájem spojeny a uspořádány určitým způsobem, navzájem na sebe působí a umožňují jedinečné přizpůsobení se prostředí.¹⁰⁷ Člověk tedy nějaký je a nějak se projevuje (má temperament, charakter, vlastnosti, schopnosti, předpoklady). To, že sám sebe vnímá jako jedinečnou jednotu vybavenou vůlí, mu umožňuje reagovat na požadavky prostředí. Zjednodušeně lze říci, že osobnost má složku interpersonální, která se projevuje jako jednání a chování, a intrapsychickou, která označuje prožívání.¹⁰⁸

Ježíšova blahoslavenství se mohou stát pro sociálně-pastoračního pracovníka zdrojem biblické formace. To znamená utvářet jeho osobnost, zejména charakter a postoje. Celkově mohou významným způsobem kultivovat osobnost pomáhajícího pracovníka, dále pak jeho vztahy ke klientům, profesní vztahy, mezilidské vztahy i vztah k životnímu prostředí.

Cílem každého lidského života je dozrát k ryzímu lidství, nést Ježíšovy osobnostní rysy, jak je naznačeno právě v blahoslavenstvích. Cesta blahoslavenství není lehká, ale pokud se člověk pro tuto cestu rozhodne, nikdy mu nebude chybět pomoc a útěcha Ducha svatého. Na této cestě člověk potká nejprve svoje hříchy, chudobu, zraněnost a neschopnost se svými lidskými silami změnit. Pokud vyzná Bohu své hříchy, opustí všechny falešné představy o sobě, hlavně svoji sebestřednost a sobectví; Bůh začne jeho srdce očišťovat, uzdravovat a osvobozovat ho od špatných náklonností a postojů. Přetvářet jeho osobnost, zejména charakter a postoje. Lidské srdce potom naplní Boží láskou a pokojem, které z něho budou vycházet a šířit se dál. Bůh chce, aby se člověk svobodně rozhodl pro cestu blahoslavenství, která je pozváním, ale současně i lidským úkolem; dynamickým procesem růstu v lásce k Bohu a k bližním. Jako jediná nabízí člověku štěstí i uprostřed utrpení, se kterým je nutně spjata lidská existence.

Ježíšova blahoslavenství mohou sociálně-pastoračního pracovníka také inspirovat. To znamená být zdrojem nových nápadů, vnučení a myšlenek při řešení náročných situací spojených s pomáháním potřebným lidem a lidem v nouzi. Pod vlivem Ježíšových blahoslavenství si sociálně-pastorační pracovník osvojuje Ježíšův

¹⁰⁷ Viz BAŠTECKÁ, Základy klinické psychologie, s. 149.

¹⁰⁸ Viz Tamtéž, s. 149.

pohled na životní situace svých klientů. Ježíšův pohled je plný naděje, útěchy, milosrdenství a pokoje.

Při praktické práci s klientem se velmi obtížně rozlišuje, zda se jedná o biblickou formaci nebo inspiraci. Jisté je pouze to, že biblická inspirace vychází z biblické formace pomáhajícího pracovníka a je s ní propojena, protože všechno, co člověk smýšlí, mluví a dělá, zrcadlí jeho osobnost. To, jakým je skutečně člověkem. Proto se v praktické části své práce zabývám praktickým dopadem Ježíšových blahoslavenství na osobnost a jednání pomáhajícího pracovníka souhrnně.

10. Aplikace jednotlivých blahoslavenství

Nyní se pokusím aplikovat závěry exegeze Ježíšových blahoslavenství do praxe. U každého blahoslavenství uvádím jeho možný dopad na pracovníkovu osobnost a jednání.

10.1 „Blahoslavení chudí v duchu, neboť jim patří nebeské království.“ (Mt 5,3)

Být chudým duchu znamená být ve všech oblastech svého života závislý jen na Bohu. Závislost na Bohu směřuje k plnému osvobození člověka. Člověk se stává zcela svobodným od vlastních pudů, emocí a špatných náklonností; nezávislým na druhých lidech, na hmotných věcech a na duchovních darech. Postoj a vědomí vlastní chudoby vede ke kompletnímu osvobození člověka ve všech rovinách. Chudý sociálně-pastorační pracovník nikdy nehodnotí svoji práci podle dosažených výsledků, výsledky přenechává zcela na Bohu. Vždy si klade pouze otázku: „Udělal jsem pro klienta vše, co jsem mohl udělat?“ Postoj chudoby mu umožňuje získat od práce tolik potřebný odstup, který ho chrání před frustrací a syndromem vyhoření, zvláště tehdy, když vidí, že jeho práce s klientem se jeví jako bezvýsledná.

Postoj vlastní chudoby umožňuje pomáhajícímu pracovníkovi nahlížet životní situace klientů Ježíšovýmá očima. To znamená mít velkorysé pochopení pro lidské slabosti a selhávání, protože si plně uvědomuje vlastní chudobu a křehkost. Respektovat klienta jako člověka, který byl stvořen Bohem a povolán k účasti na Božím životě, proto chrání jeho důstojnost, jedinečnost a svobodu. Současná sociální práce chápe vztah mezi pomáhajícím pracovníkem a klientem jako vztah partnerský, založený na respektu k hodnotě a důstojnosti všech lidí.¹⁰⁹

Chudý pomáhající pracovník, který pracuje s lidmi trpícími nejrůznějšími formami závislostí (např. na alkoholu, drogách, hracích automatech, na sektách) si uvědomuje, že osvobození a uzdravení těchto lidí není tak úplně v lidských silách. Závislým lidem chybí především motivace ke změně a postrádají smysl svého života. Proto je tolik potřebné klienty získat pro to, aby chtěli změnit svůj život. Ale, jak

¹⁰⁹ JANDEJSEK, Teologie a sociální práce společně na cestě, In: Kaplánek (ed.), Teologie a sociální práce – dvacet let dialogu, s. 44.

člověka, který je často nespolupracující, zraněný, zatrpklý, mnohdy i hněvivý, získat pro spolupráci na změně jeho života a přitom plně respektovat jeho důstojnost a svobodu? Německý lékař a psycholog Emil Gebattel o tomto problému výstižně napsal: „Co zможou idealistické, vlastenecké, morálně etické, sociologické nebo psychologické, ba i hlubinné psychologické řetězy tváří v tvář takové propasti lidské ztracenosti?“¹¹⁰ Nezmohou vůbec nic, ale právě tady se otevírá prostor pro pastorační práci. Jde o to ukázat klientovi na své osobnosti a svém životním stylu, že život je krásný i bez alkoholu, drog,... a mít ho upřímně rád takového, jaký je právě teď. Člověk může být osvobozen a uzdraven z každé závislosti, pokud otevře své srdce Bohu a uvěří v jeho slovo. To je jedna z cest; cesta, kterou člověku nabízí Bůh. Sociálně-pastorační pracovník by měl svého klienta na cestě směřující k osvobození a uzdravení jeho osobnosti doprovázet a podpírat ho také svou přímluvnou modlitbou. Přímluva je Bohu velmi milá, protože člověk se v ní připojuje k vůli Boha, který „chce, aby všichni lidé došli spásy“ (srov. 1 Tm 2,4), je současně skutkem lásky a milosrdenství vůči bližnímu.

10.2 „Blahoslavení plačící, neboť oni budou potěšeni.“ (Mt 5,4)

Druhé blahoslavenství vybízí sociálně-pastoračního pracovníka k postoji důvěry vůči Bohu a naději, která sahá za hranice jeho vlastní smrti, utrpení, hříchu a smrti bližních. Týká se především lidsky beznadějných situací. Z důvěry ve smyslu spolehnutí se na Boha, protože on má v mezních situacích poslední slovo a zaslubuje vítězství nad chudobou a každým zármutkem, pramení eschatologická naděje. Pomáhající pracovník formovaný a inspirovaný blahoslavenstvím plačících se může stát poslem eschatologické naděje a těšit druhé Boží útěchou (srov. 2 Kor 1,3-7), kterou přijímá skrze Boží slovo a svátosti. Snaží se mírnit a tišit lidské utrpení, ale současně si uvědomuje, že všechno utrpení nelze odstranit a že v krizových situacích jako jsou náhlá úmrtí, dopravní nehody, přírodní katastrofy apod. je třeba člověka doprovázet, ve smyslu být s ním jako člověk s člověkem; naslouchat mu, být mu oporou a pomáhat mu se v nově nastalé situaci zorientovat. Současně chápe, že mezní situace a krize v lidském životě, jsou právě příležitostí k růstu a zhodnocení lidského charakteru. Prožité utrpení může v člověku probouzet lidskost, solidaritu, ochotu

¹¹⁰ GEBSATTEL, Myšlenky personální antropologie. In: Němec Jiří (ed), Bolest a naděje, s. 32.

pomoci. Sv. Terezie z Lisieux napsala: „Je dobré mít nějaké trápení, člověka to učí milosrdenství.“¹¹¹ Tomu, kdo zůstane na poli důvěry a lásky k Bohu, je současně zaslíbeno, že vše těžké mu bude napomáhat k dobrému (srov. Ř 8,28: „Víme, že všechno napomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha.“). Pokud tedy milujeme Boha, i ty nejhroší věci v životě nás mohou přivádět blíž k Bohu, protože v utrpení se tříbí náš charakter, postoj, naše láska k Bohu a k lidem (srov. Ř 5,3-4). Ve druhém blahoslavenství Ježíš říká: „Blahoslavení plačící...“ Lidské utrpení je jednoznačně důsledkem hříchu, ať už se jedná o hřích osobní, hřích předků, hřích sociální... Bůh ale člověka v utrpení neopouští a nabízí mu možnost zhodnocení utrpení, protože právě v utrpení se tříbí lidský charakter, postoj a prohlubuje se osobní vztah s Kristem (srov. Sir 2,5-6: „Vždyť zlato se zkouší v ohni a lidé Bohu milí v peci pokoření. Důvěřuj Bohu, on se tě ujme, chod' cestou přímou a doufej v něho.“). Člověk může z utrpení vyčíst určitou životní zkušenost s Bohem, pozitivní charakterové vlastnosti, postoj, pokud si bude klást následující otázky: „Co dobrého mohu z dané situace vyčíst? Jaké pozitivní charakterové vlastnosti a postoje si mám osvojit?“

Pierre Teilhard de Chardin, francouzský náboženský myslitel a vědec, v eseji „Smysl a pozitivní hodnota utrpení“ píše o velkém potenciálu pozitivně přijatého utrpení: „Jaký obrovský skok by svět musel udělat k Bohu, kdyby všichni nemocní obrátili svá trápení ve společnou touhu, aby Boží království rychle zráblo skrze dobývání a organizaci Země.“¹¹² Každé lidské utrpení tudíž může mít smysl a může se stát pozitivní hodnotou. Úkolem sociálně-pastoračního pracovníka je pomáhat trpícímu člověku objevovat perspektivy smyslu, a tak dávat utrpení pozitivní hodnotu.

10.3 „Blahoslavení tiší, neboť oni dostanou za úděl zemi.“ (Mt 5,5)

Sociálně-pastorační pracovník formovaný třetím blahoslavenstvím se vyznačuje především tichostí, mírností, nenásilností a pokorou. Jeho tichost může být druhými lidmi vnímána jako slabost, ale ve skutečnosti je takový člověk silný, protože svůj život prožívá v osobním vztahu s Bohem a díky tomu je svobodný od vlastních pudů, emocí a špatných náklonností. Bohem je uschopňován k tomu, aby jednal moudře, spravedlivě a nestranně, protože hledá dobro klienta, které by bylo v souladu

¹¹¹ Společenství čistých srdcí, [cit. 2015-08-21], dostupné na: <http://www.spolcs.cz/view.php?cislocianku=2011090015>

¹¹² CHARDIN, Smysl a pozitivní hodnota utrpení, In: Bolest a naděje, s. 255.

s Božím zákonem. Takto jednající pomáhající pracovník může být druhými lidmi hodnocen také jako zdvořilý a přívětivý, protože „za sebou nechává stopu sympatie a obdivu všude, kudy prochází.“¹¹³

Svatý Pavel předkládal křesťanům ve Filipách následující pokyn: „Vaše ušlechtilost ať je známa všem lidem.“ (Fp 4,5) „Řecké slovo, které překládáme jako ušlechtilost, označuje celý komplex postojů, jež sahají od dobrotivosti až po schopnost ustoupit a projevit laskavost, toleranci a pohostinnost. Nejsme tedy daleko od toho, co rozumíme pod pojmem ‚zdvořilost‘.“¹¹⁴ Zdvořilost je ctnost, která se v naší společnosti nachází v krizi, protože v ní často vítězí násilí a lidé s ostrými lokty. Naproti tomu zdvořilost je balzámem v oblasti mezilidských vztahů a určitou kvalitou lásky, která uznává a respektuje důstojnost každého člověka, každého lidského života a je pravým opakem nadřazenosti.¹¹⁵ Tichost, zdvořilost, mírnost, shovívavost jsou v podstatě synonyma. Jedná se o křesťanské ctnosti, které se projevují v životě věřícího pomáhajícího pracovníka, jestliže přijme Kristova Ducha a usiluje o to, aby tomuto daru odpovídalo také jeho jednání.

10.4 „Blahoslavení, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni.“ (Mt 5,6)

Čtvrté blahoslavenství vybízí pomáhajícího pracovníka, aby za všech okolností žil a jednal spravedlivě, to znamená v souladu s Božím zákonem. Současně má mít v srdci touhu, aby jemu svěřením klienti nacházeli Boha a svůj život utvářeli podle Božího zákona, protože v tom je jediné a pravé štěstí člověka. Spravedlnost, kterou Bůh od člověka požaduje, je soustředěna v dvojím přikázání lásky: lásky k Bohu a k bližnímu (srov. Mt 22,40). Evangelium ve vztahu k bližnímu ukládá pomáhajícímu pracovníkovi a obecně každému člověku lásku, soucit a milosrdenství.¹¹⁶

Pomáhající pracovník má být současně zastáncem všech chudých, pronásledovaných, utlačovaných a aktivně se zasazovat za lidská práva. To je hlavní poslání sociálních pracovníků formulované v Mezinárodním etickém kodexu

¹¹³ CANTALAMESSA, Osm kroků ke štěstí, s. 49.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 49.

¹¹⁵ Srov. CANTALAMESSA, Osm kroků ke štěstí, s. 50.

¹¹⁶ Srov. Tamtéž, s. 63.

sociálních práce následujícím způsobem: „Základem sociální práce jsou principy lidských práv a sociální spravedlnosti.“¹¹⁷

Proto má pomáhající pracovník usilovat o takové uspořádání společnosti, které by odstranilo příčiny lidské bída a dalo možnost lidsky důstojného života všem lidem. Význam spravedlivého utváření života a vztahů k druhým lidem má dosah také globální, protože opravdovostí svých rozhodnutí člověk rozvíjí sebe i okolí a vytváří eticky zdravou atmosféru, prostředí důvěry, lásky a pokoje.¹¹⁸

Pomáhající pracovník formovaný tímto blahoslavenstvím je povolán k tomu, aby svým spravedlivým životem a jednáním podával pravdivé a věrohodné svědectví o Kristu, stal se zastáncem chudých a jejich přímluvcem u Boha.

10.5 „Blahoslavení milosrdní, neboť jim se dostane milosrdenství.“ (Mt 5,7)

Pomáhající pracovník formovaný a inspirovaný blahoslavenstvím milosrdných žije na prvním místě s vědomím vlastní slabosti, hříšnosti a naprosté závislosti na Božím milosrdenství. Tento postoj mu umožňuje chápat, soucítit, slitovávat se, aktivně pomáhat svým bližním. Uvědomuje si, že jako on je bezvýhradně závislý na Božím milosrdenství, tak jemu svěřené klienti jsou závislí na Božím milosrdenství, které se má projevit skrze něho v tomto světě: v jeho slovech, gestech a praktické pomoci každému člověku v nouzi. Svým jednáním tak napodobuje jednání Boží: „Buďte milosrdní, jako je milosrdný váš Otec.“ (Lk 6,36)

Milosrdenství v praxi se projevuje především skutky lásky: aktivní pomocí klientovi v nouzi (vyslechnutím, poradenstvím, doprovázením, terapií, vzděláváním, dozorem, opatrováním), dále pak ochotou k odpuštění a ke smíření mezi lidmi, láskou k nepřítelům a modlitbou za ně. Není to prázdny cit, ale aktivní způsobilost stávat se bližním každému člověku, zvláště lidem v nouzi, jak Ježíš ukazuje v podobenství o milosrdném Samaritánovi (Lk 10,30-35). Každý pomáhající pracovník by měl být takový „samaritán“, protože právě on je v každodenním styku s lidmi v nouzi a

¹¹⁷ Mezinárodní etický kodex přijatý valným shromážděním IFSW, Adelaide, Austrálie, 29.9.-1.10.2004, v překladu M. Nečasové, [cit. 2015-08-20], dostupné na:

http://socialniprocnici.cz/public/upload/image/mezinarnodni_eticky_kodex.pdf

¹¹⁸ Srov. DRAPELA, Přehled teorií osobnosti, s. 114.

s trpícími. Měl by mít otevřené oči i srdce, aby viděl potřeby svého klienta, dokázal jeho životní situaci posoudit a jednat v jeho prospěch.

Velkou školou milosrdenství pro pomáhajícího pracovníka je vlastní prožité utrpení, které v člověku může probouzet lidskost, solidaritu, ochotu pomoci. Jak píše sv. Terezie z Lisieux: „Je dobré mít nějaké trápení, člověka to učí milosrdenství.“¹¹⁹ Dále pak, když pomáhající pracovník opětovně prožívá ve svém životě Boží odpuštění a slitování. To mu umožňuje chápat, soucítit, slitovávat se, být otevřený pro druhé a jejich potřeby.

Dle katechismu katolické církve skutky milosrdenství jsou činy lásky, kterými pomáháme svým bližním v jejich tělesných nebo duchovních potřebách a naplňujeme tak Ježíšovo pozvání k milosrdenství (Lk 6,36). Učit, radit, těšit, posilovat, napomínat, odpouštět urážky a trpělivě snášet křivdy patří ke skutkům duchovního milosrdenství. Skutky tělesného milosrdenství spočívají hlavně v tom, že sytíme hladové, přijímáme do svého domu pocestné, odíváme toho, kdo nemá co na sebe, navštěvujeme nemocné a vězněné, pohřbíváme zesnulé a modlíme se za své živé i zemřelé bratry a sestry.¹²⁰

10.6 „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni budou vidět Boha.“ (Mt 5,8)

Šesté blahoslavenství představuje výzvu pomáhajícího pracovníka k tomu, aby střežil čistotu svého srdce, svých úmyslů; svého vztahu k Bohu, k lidem a ke všemu stvoření, což je celoživotní úkol.

Jak lze dosáhnout čistoty srdce? Čisté srdce je výsledkem setkání s Bohem a současně předpokladem pro život v Boží blízkosti, v Božím společenství. Aby se srdce pomáhajícího pracovníka mohlo stát čistým, potřebuje nejprve očistit od hříchů, špatných náklonností a nesprávných postojů. Cesta osvobození od hříchů začíná pokorným přiznáním hříchů ve svědomí, potom následuje vyznání hříchů (v katolické církvi ve svátosti smíření) a rozhodnutí činit pokání (upřímná lítost, náhrada škod, které člověk svým hříchem způsobil; smíření s lidmi, kterým člověk ublížil). Proba k Bohu, aby člověka od hříchů osvobodil a stále osvobozoval, aby uzdravil všechna vnitřní zranění, která mu svými hříchy způsobili druzí lidé a pod jejichž vlivem může člověk nesprávně jednat. Nakonec následuje rozhodnutí vyhýbat se hříchu i

¹¹⁹ Společenství čistých srdcí, [cit. 2015-08-21], dostupné na: <http://www.spolcs.cz/view.php?cislocianku=2011090015>

¹²⁰ Srov. KKC 2447

příležitostí, které k němu vedou. Očištěné srdce Bůh uzdraví a naplní svým pokojem, který z něho bude vycházet a šířit se dál.

Čistota se týká také veškerých lidských vztahů, které mají být utvářeny bez postranních úmyslů a pravdivě. Pro pomáhajícího pracovníka to znamená jednat s klientem opravdově, spravedlivě a čestně. Svěřenou práci vykonávat s vědomím Boží přítomnosti a s touhou, aby klient skrze něho zakusil Boží pomoc, útěchu, lásku a mohl poznat Boha. Sociálně-pastorační pracovník s čistým srdcem je disponován k tomu, aby kolem sebe objevoval Boží království. To znamená, aby se učil vidět své klienty a události v jejich životech pohledem Ježíše, který nikoho nesoudí, který utěšuje a povzbuzuje. Ježíšův pohled na člověka, i na toho nejubožejšího a nejvzdálenějšího od něho, je plný naděje. Ježíš vždy vidí na prvním místě člověka, kterého miluje a kterého vykoupil svou krví, proto má opravdový a prvořadý zájem o jeho spásu. To je současně výzva k jednání pro každého pomáhajícího pracovníka, který má na prvním místě usilovat o to, aby svého klienta měl upřímně rád.

10.7 „Blahoslavení tvůrce pokoje, neboť oni budou nazváni ‚Boží děti‘.“ (Mt 5,9)

Sedmé blahoslavenství představuje pozvání pomáhajícího pracovníka k pokoji, který má uchovávat ve svém srdci a předávat dál.

Je povolán k pokoji ve třech rovinách: se sebou samým, s Bohem a v mezilidských vztazích. Pomáhající pracovník, který žije v míru se sebou samým a s Bohem (vlastní vnitřní pokoj), je uschopněn k tomu, aby Boží pokoj šířil kolem sebe, upokojoval nešťastná lidská srdce a usmiřoval zneprátelené. Stává se tak aktivním tvůrcem pokoje a smíření mezi lidmi. Pokoj je darem od Boha a současně lidským úkolem. Srdce pomáhajícího pracovníka má být naplněno a opakovaně naplňováno Božím pokojem, který se potom bude šířit dál. Velmi důležité je, aby pomáhající pracovník zůstal pokojným zejména v krizových situacích, kdy se lidsky nemá dělat téměř nic (náhlá úmrtí, dopravní nehody, přírodní katastrofy...). Právě v těchto situacích je tolik potřebný pokoj, mlčení, naslouchání. Známý citát sv. Terezie z Avily názorně ilustruje cíl každého opravdového křesťanského života: „Ničím se neznepokojuj, ničím se nermuť, všechno pomíjí. Bůh se ale nemění. Máš-li v srdci

Boha, nic Ti nechybí, jeho láska stačí.“¹²¹ Úsilí o pokoj je ustavičný zápas, protože Boží nepřítel na prvním místě útočí na pokoj, který by měl mít člověk ve svém srdci (srov. Ef 6,10-16). Chce, aby byl znepokojen, ustaraný, znesvářený s druhými lidmi. Účinnou zbraní a ochranou v boji se zlem a vším, co člověka stále znepokojuje, je Boží slovo (srov. Ef 6,17: „Přijměte také přílbu spasení a meč Ducha, jímž je slovo Boží.“, Sir 2,6: „Důvěřuj Bohu, on se tě ujme, choď cestou přímou a doufej v něho.“). Jeden z nejslavnějších a nejznámějších výroků sv. Serafima ze Sarova zní: „Získej vnitřní pokoj a tisíce okolo tebe naleznou spásu.“¹²² Ukazuje nám další rozměr pokoje, kterým je dosažení spásy; setkání s Bohem, s jeho láskou skrze sociálně-pastoračního pracovníka a v konečném důsledku obrácení klienta.

10.8 „Blahoslavení, kdo jsou pronásledováni pro spravedlnost, neboť jim patří nebeské království. Blahoslavení jste, když vás budou kvůli mně proklínat, pronásledovat a vyhaně vám připisovat každou špatnost; radujte se a jásejte, neboť vás čeká v nebi velká odměna. Tak přece pronásledovali prorocy, kteří byli před vámi.“ (Mt 5,10-12)

Osmé blahoslavenství patří pronásledovaným pro spravedlnost a kvůli Ježíši Kristu. Minimálně má vést člověka k zamyšlení nad tím, zda je ochoten pro Krista a jeho evangelium snášet protivenství, útrapy, pronásledování i obětovat svůj život? Zda dokáže projevit lidskou solidaritu s těmi, kteří ve světě trpí kvůli víře, sociální nespravedlnosti a nesvobodě? Zda se modlí za pronásledované pro víru a za jejich pronásledovatele?

Sociálně-pastorační pracovník formovaný a inspirovaný blahoslavenstvím pronásledovaných musí počítat s tím, že bude mít stejné pronásledovatele jako jeho Pán. Proto je důležité, aby žil s Ježíšem v osobním a skutečně hlubokém vztahu, který by mu pomohl unést všechny obtíže spojené s pronásledováním pro víru. Ježíš svým osobním příkladem ukázal postoj, jaký mají pronásledovaní zaujímat. Ježíšovi učedníci jsou pozváni k tomu, aby se za své pronásledovatele modlili (srov. Mt 5,44; Ř 12,14), mají jednat moudře a prozíravě (srov. Mt 10,23; Sk 13,50-52), ale současně být ochotni pro víru mnoho vytrpět a přinést v oběť i svůj život. Nemají se předem bát

¹²¹ Citáty slavných osobností, [cit. 2015-08-30], dostupné na: <http://citaty.net/autori/tereza-z-avily/>

¹²² Serafim Sarovský, [cit. 2015-09-03], dostupné na: https://cs.wikipedia.org/wiki/Serafim_Sarovsk%C3%BD

utrpení ani smrti, protože i v těchto těžkých chvílích jim nebude odepřena Boží přítomnost, útěcha a síla Ducha svatého. Jejich úkolem je zůstat na poli důvěry v Boží moc a lásku, která člověka nikdy neopustí. Z naděje v dovršení Božího díla spásy potom pramení křesťanská radost.

Pravá křesťanská radost je ovocem Ducha svatého (Ga 5,22) a charakteristickým znakem Božího království, které se Ježíšovým příchodem přiblížilo. Pronásledovaní pro víru se mají radovat, jásat; protože je jim slíbena hojná odměna v nebesích. Tato odměna převyší vše, co může nabídnout přítomný život, proto Ježíšovi učedníci nemají milovat svůj život natolik, že by se zalekli smrti. To je Ježíšova výzva pro každého, kdo ho následuje.

11. Ježíšova blahoslavenství jako aktuální výzva

Ježíšova blahoslavenství jako celek představují aktuální výzvu pro současného sociálně-pastoračního pracovníka a obecně pro každého člověka, protože ukazují cestu, která vede k plnému a trvalému štěstí. Člověk může být plně šťastný pouze tehdy, pokud svůj život prožívá ve společenství s Bohem a s druhými lidmi. Ježíšova blahoslavenství mají mimořádný význam pro naši současnou společnost právě proto, že nabízejí člověku přesycenému konzumním životním stylem trvalé štěstí; štěstí i uprostřed utrpení, se kterým je nutně spjata každá lidská existence. Za blahoslavené, tedy nevíšlostně šťastné, jsou prohlášeni ti, kteří patří ke zdánlivě poraženým a bezvýznamným lidem. Ale právě skrze tyto chudé a pokorné učedníky, kteří svůj život odevzdali Kristu, Bůh uskutečňuje a dovršuje dílo spásy tohoto světa. Ježíšovy životní hodnoty a postoje stojí v ostrém protikladu s hodnotami a postoji prezentovanými naší společností a veřejným míněním (srov. pozvání k chudobě ve smyslu k radikální závislosti na Bohu, tichosti a pokoře, spravedlnosti, čistotě srdce, pokoji).

12. Závěr

Tato bakalářská práce se zabývá Ježíšovými blahoslavenstvími a jejich praktickým dopadem na osobnost a jednání sociálně-pastoračního pracovníka. V obecné rovině lze jejich dosah vztáhnout na život každého člověka, protože blahoslavenství ukazují cestu, na kterou je od Boha pozván každý člověk. Pomocí komentářů a odborné literatury jsem nejprve rozebrala celek Ježíšových blahoslavenství a závěry exegeze následně aplikovala na osobnost a jednání pomáhajícího pracovníka. Z každého blahoslavenství vyplynulo několik podnětných výzev a inspirací, jejichž počet není uzavřen, protože Boží slovo formuje a inspiruje každého člověka zcela individuálním způsobem.

Nejdůležitějším praktickým dopadem Ježíšova poselství na osobnost a jednání pomáhajícího pracovníka je jeho vnitřní proměna v duchu Ježíšova poselství, jeho dozrávání k ryzímu lidství, k obrazu Ježíše Krista. Tato proměna se týká celého člověka a promítne se do veškerých mezilidských vztahů a do vztahu člověka k životnímu prostředí. Díky blahoslavenstvím si může pomáhající pracovník osvojovat charakterové vlastnosti blahoslavených a zaujímat jejich postoje. Takto formovaný a inspirovaný pomáhající pracovník je uschopňován k tomu, aby šířil kolem sebe Boží lásku, pokoj a naději, které jsou tolik potřebné v náročných situacích spojených s pomáháním lidem v nouzi. Mimořádný přínos Ježíšova poselství pro současného pomáhajícího pracovníka a obecně pro každého člověka spočívá právě ve vnitřní změně člověka, v možnosti prožívat tento pozemský život ve společenství s Bohem a s druhými lidmi a v pozvání k prožívání trvalého štěstí a radosti, které nemůže zničit ani utrpení, ani smrt.

Seznam použité literatury

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih). Praha: Česká biblická společnost, 1995. ISBN 80-85810-08-5.

BAŠTECKÁ, Bohumila a GOLDMANN, Petr. 2001. *Základy klinické psychologie*. 2001. Praha: Portál, s.r.o. ISBN 80-7178-550-4.

CANTALAMESSA, Raniero. *Osm kroků ke štěstí*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7195-517-7.

DRAPELA, Viktor, J. 2008. *Přehled teorií osobnosti*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-505-9.

DUPLACY, Jean, Augustin GEORGE, Pierre GRELOT, Jacques GUILLET, Marc-François LACAN a Xavier LÉON-DUFOUR. *Slovník biblické teologie*. Velehrad, Řím: Křesťanská akademie, 1991. ISBN: 80-200-1127-7.

FISCHER, Ondřej, MILFAIT, René a kol., in Fischer Ondřej (ed). *Etika pro sociální práci*. Praha: Jabok, 2008. ISBN: 978-80-904137-3-3.

GEBSATTEL, Victor Emil, in Němec Jiří (ed.). *Bolest a naděje, Myšlenky k personální antropologii*, Praha: Vyšehrad, 1992. ISBN 80-7021-056-7.

GUMBEL, Nicky. *Ježíšův životní styl*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014. ISBN 978-80-7195-695-2.

HÁJEK, Miloslav. *Evangelium podle Matouše*. Praha: Kalich, 1995. ISBN 80-7017-924-4.

HARRINGTON, Daniel J. *Evangelium podle Matouše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003. ISBN 80-7192-423-7.

HERYÁN, Ladislav. *Blahoslavenství v Matoušově evangeliu*. Manuskript přednášek a duchovní obnovy. Praha, 2011.

JANDEJSEK, Petr, in Kaplánek, Michal (ed.). *Teologie a sociální práce - dvacet let dialogu, Teologie a sociální práce: společně na cestě*, Univerzita Karlova, Evangelická teologická fakulta, 2013, ISBN 978-80-904681-1-5.

Katechismus katolické církve. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-473-3.

Kompendium katechismu katolické církve. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7195-094-7.

LIMBECK, Meinerad. *Evangelium sv. Matouše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996. ISBN 80-7192-146-7.

MERREL, Jan. *Kázání na hoře: Výklad úvahy na 5.-7.kapitolu evangelia sv. Matouše*. Praha: Česká katolická charita, 1964. N.: K 3409/64.

MILFAIT, René. *Teologická etika v kontextu pastorační a sociální práce*. Středokluky: Zdeněk Susa, 2012. ISBN 978-80-86057-78-1.

MRÁZEK, Jiří. *Evangelium podle Matouše*. Praha: Centrum biblických studií AVČR a UK v Praze, 2011. ISBN 978-80-87287-44-6.

Odborné články:

TICHÝ, Ladislav. *Blahoslavenství Matoušova horského kázání*. In: *Studia theologica* 4, ročník 3, číslo 2/2001, ISSN 1212-8570. s. 1-13

Internetové zdroje:

Nový zákon, přeložil Dr. Ondřej M. Petruš O.P., [cit. 2015-07-11], dostupné na: <http://www.obohu.cz/bible/index.php?styl=OP&k=Mt&kap=5>

Transcendence, [cit. 2015-07-30], dostupné na:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Transcendence>

Mezinárodní etický kodex přijatý valným shromážděním IFSW, Adelaide, Austrálie, 29.9.-1.10.2004, v překladu M. Nečasové, [cit. 2015-08-20], dostupné na:

http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/mezinarodni_eticky_kodex.pdf

Společenství čistých srdcí, [cit. 2015-08-21], dostupné na:

<http://www.spolcs.cz/view.php?cisloclanku=2011090015>

Citáty slavných osobností, [cit. 2015-08-30], dostupné na:

<http://citaty.net/autori/tereza-z-avily/>

Serafim Sarovský, [cit. 2015-09-03], dostupné na:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Serafim_Sarovsk%C3%BD